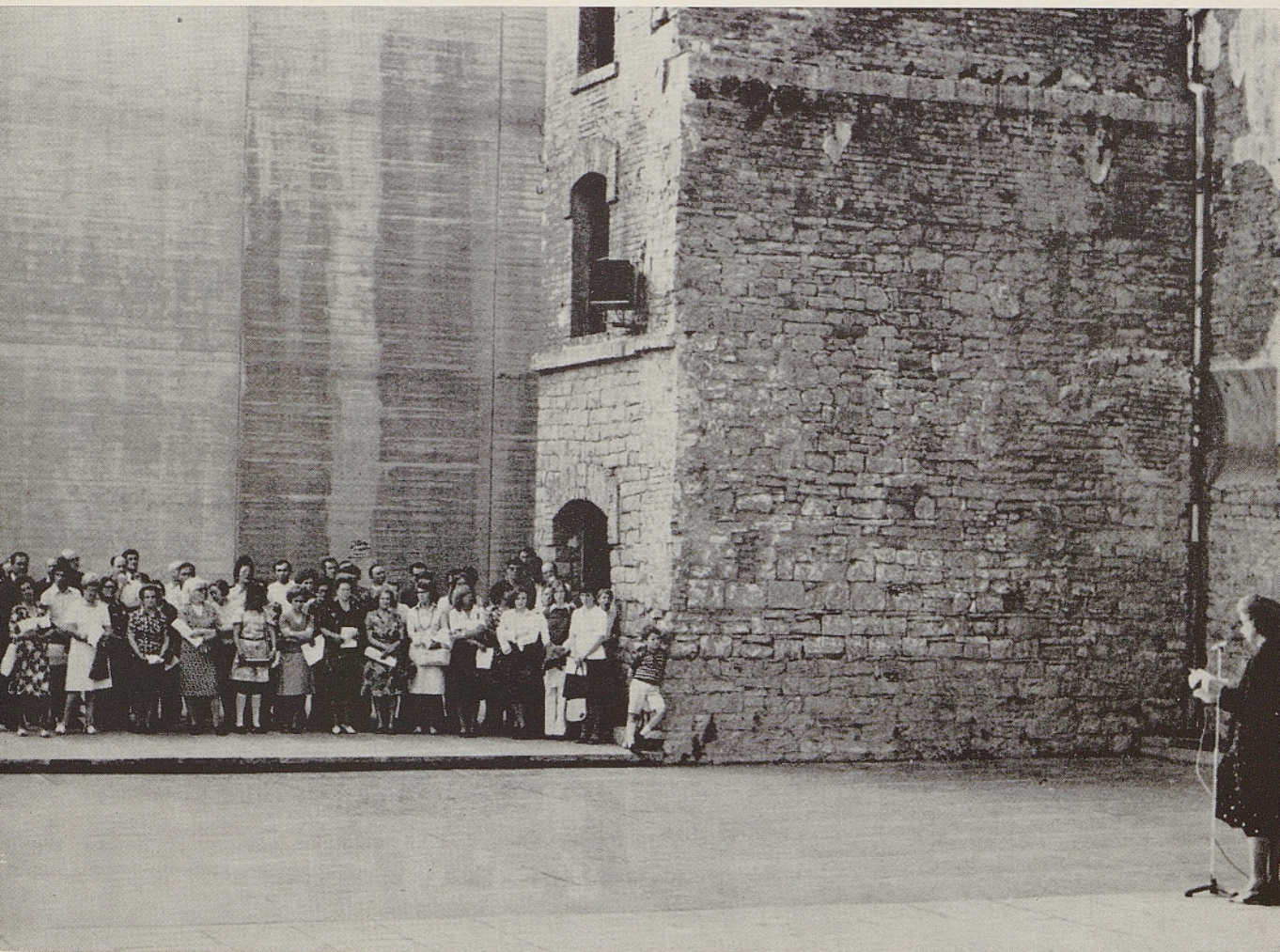

1976

MLADIKA 7

Sped. abb. post. gr. III/70 - Per. mens. - luglio

MLADIKA

IZHAJA DESETKRAT V LETU

1976 LETO XX. ŠTEV. 7

Poštnina plačana v gotovini -
Skupina III/70

K A Z A L O

Najbolj strma pot	89
Teo Durnik: Odmev tišine	91
Alojz Rebula: List iz dnevnika ob petdesetletnici Kosovelove smrti	92
Slovenski duhovniki na Tržaškem	93
Boris Artač: Ob 120-letnici rojstva Nikole Tesle	94
Vinko Beličič: Višarski motivi	95
Slovenski poldnevnik	96
Martin Jevnikar: Slovenski časopisi po svetu	97
Vladimir Kos: Brv v rastoči svetlobi	97
Ona: Iz dnevnika mlade družine	98
B.P. Glasba naj bo razvedrilo	98
Ina Jus: Poznam roko	99
Martin Jevnikar: Zamejska in zdomska literatura	100
Antena	103
M.P.: Pod črto	104
Ocene	106
Edi Žerjal: Socialni kotichek	108
Na platnicah: Draga 1976; Čuk na Obelisku; Za smeh in dobro voljo	

REVIJO IZDAJA UREDNIŠKI ODBOR:

Marija Besednjak, Ivo Jevnikar, Saša Martelanc, Marij Maver (odgovorni urednik), Albert Miklavc, Franc Mljač, Sergij Pahor, Danilo Pertot (uprava), Ivan Peterlin, Maks Šah, Drago Štoka, Peter Švagelj, Zora Tavčar in Edvard Žerjal (likovna oprema)

Vsi pisci in uredniki sodelujejo brezplačno

Uredništvo in uprava: 34133 Trst, ul. Donizetti 3, tel. 768189 - Poduredništvo v Gorici: SKAD Poštni tekoči račun 11/7019 »Mladika« - Trst

Registrirano na sodišču v Trstu št. 193

tisk »graphart«, trst, rossetti 14

PARK FINŽGARJEVEGA DOMA, OPČINE PRI TRSTU:

DRAGA #76

Pod istim imenom, ki je po desetletju postalo že simbol svobodne intelektualne tribune, a letos prvič v dostopnejši in zračnejši zeleni oazi O P Č I N

troje žarečih problemov
troje pristopov k slovenskemu dnevu
troje izbranih osebnosti:

Sobota, 4.9.76 ob 17. uri — Slovesna otvoritev

MARKSIZEM IN SVOBODA

O intelektualnem binomu, ki je ne samo v ospredju sodobnih svetovnih iskanj, ampak ki obenem tudi pogojuje usodo slovenskega naroda, bo spregovoril intelektualec, ki ga marksizem zaposluje ne samo na teoretični, ampak tudi na zgodovinsko-bivanjski ravni. Predavatelj, eden naših najboljših strokovnjakov, bo prvič nastopil na tribuni Drage.

DEBATA — Družabnost

Nedelja, 5.9.76 ob 9. uri

Služba božja na prostem z duhovno mislijo.

Apostolski administrator nadškof Coccolin

Ob 10. uri

DILEME SVOBODNEGA TISKA

Ob neenotnem pojmovanju dialoga in ob polemikah na relaciji matica-zamejstvo bo ugleden publicist in temeljit poznavalec slovenske realnosti v širokem zamahu skozi prizmo ovir, uspehov in hotenj podal vedno aktualne misli o štirih temeljnih dolžnostih svobodnega pisanja: o resnici, pogumu, razumevanju in jasnih ciljih.

DEBATA — Družabni premor

Ob 16. uri

TROJE VELIKIH SPOROČIL

(Kette - Cankar - Kosovel)

Če si je jubilejno vzdušje tega leta tako rekoč monopoliziral veliki Cankar, bosta tokrat sedla k njemu z enakopravno pravico, ki jo daje genij, velika Kette in Kosovel. Trojni jubilej bo znanemu in vitalnemu slovenskemu pisatelju izhodišče za neklíšejski pretres njihovih sporočil, in to v ključu njihove družbenosti in nacionalnosti.

DEBATA — SKLEP — Družabnost

(Mišljen je vedno italijanski čas!)

LETOŠNJI PREDAVATELJI

bodo predstavljeni časnikarjem in javnosti na tiskovni konferenci z zakusko, ki bo na predvečer »Drage 76«, v petek, 3.9.76, v dvorani Društva slovenskih izobražencev, Donizettijeva 3, Trst. Začetek ob 18. uri.

SLIKA NA PLATNICI: Spominska svečanost v Rižarni med govorom pesnice Ljubke Šorli. V ozadju združeni cerkveni pevci (foto M. Maver)

Posamezna številka Mladike stane 400 lir. Celoletna naročnina za Italijo 4.000 lir, podporna 10.000 lir. Letna naročnina za Jugoslavijo 80 ND, podporna 200 ND; Nemčija 16 DMark, podporna 50 DMark; ZDA 10 US dolarjev, podporna 30 US dolarjev. Za druge države enakovreden znesek v tuji valuti.

NAJBOLJ STRMA POT

Volitve v najvišje državno zakonodajno telo so za nami. Parlament je v povojnem času bil 20. junija že v sedmo obnovljen. V njem bo 630 poslancev in 315 senatorjev, katerim gre dodati še imena dosmrtnih senatorjev, med katere spadajo bivši predsedniki republike ter zaslužni ljudje, ki jih za senatorje imenuje predsednik republike. Skupno torej okrog 1000 parlamentarcev, kar je za Italijo, ki ni obsežna država, odločno preveč. Z ozirom na to, da se politični sklepi in načrti kujejo na sedežih političnih strank in da so parlamentarci običajno le goli izvrševalci strankarskih ukazov, potem bi lahko tudi število poslancev in senatorjev znižali na kvorume, ki jih imajo druge večje države.

Manjšine v novem parlamentu

Tudi v sedmi zakonodajni dobi bosta v parlamentu zastopani francoska manjšina iz doline Aosta, ki ima svojega senatorja in poslanca, ter nemška manjšina iz bocienske pokrajine s tremi poslanci in dvema senatorjema. V parlamentu so zastopane stranke teh dveh manjšin (UV in SVP), kar ima vse drugačno politično in narodnostno pomembnost, kot jo ima izvolitev na vsedržavni stranki slovenskega kandidata, ki je povsem podrejen disciplini svoje stranke. Druge narodnostne manjšine niso zastopane v italijanskem parlamentu. To je krivica, ki jo v Italiji občutimo najbolj Slovenci, ker nam zakon avtomatično ne zagotavlja predstavnštva, kot ga zagotavlja francoski manjšini iz doline Aosta. S tem smo prikrajšani politično, ker v parlamentu ne moremo nastopati kot subjekt, pa tudi ekonomsko, saj so vse stranke, ki so zastopane v parlamentu, deležne po zakonu bogatega državnega finansiranja, ki bi gotovo imelo vpliv tudi na večjo politično dejavnost Slovencev v Italiji.

Zelo verjetno so se nekateri predstavniki raznih narodnih skupnosti »uveljavili« na vsedržavnih italijanskih strankah in bili izvoljeni. Ni-

mamo vpogleda v parlamentarna zastopstva vseh narodnosti v Italiji.

Naša pozornost pa gre predvsem Jelki Gherbez, Slovenki, ki je bila izvoljena v senat na listi PCI. Ker je v parlamentu edina predstavnica slovenskega jezika, ji želimo, da bi ji bila ta okoliščina povsod in najprej pred očmi pri njenem političnem delu v senatu. Ladinska narodnostna skupnost, ki je veliko polagala na izvolitev predstavnika dr. Prunnerja na listi SVP na Tridentinskem, žal ne bo prisotna v italijanskem parlamentu.

Slovenci in pretekle volitve

Z izvolitvijo Gherbčeve v senat je PCI potrdila svoje politične obveznosti do precejšnjega dela svojih članov in pristašev slovenskega jezika. Žal, da PCI ni omogočila tudi izvolitev in ne samo »uveljavitev« Stojana Spetiča, kar je pripisati notranjim igram v stranki; dovolj bi namreč bilo, da bi inž. Cuffaro, ki je bil izvoljen v tržaškem in goriško-videmsko-bellunskem okrožju, odstopil v tržaškem volilnem okrožju, pa bi Spetič avtomatično sedel v poslanski zbornici. Tako pa sedi komunist iz Pordenona, v korist katerega je Cuffaro raje odstopil. Ni naša naloga, da bi razčlenjevali ta korak partije v škodo Stojana Spetiča, tudi zaradi tega ne, ker se nam zdi — resnici na ljubo — da je PCI enega predstavnika slovenskega jezika doslej vedno poslala v parlament, s čimer je napravila pravzaprav — matematično vzeto — več kot je bila njena dolžnost. Kljub vsej propagandi po Primorskem dnevniku in drugod je namreč Spetič dobil le nekaj več kot 5.000 preferenc, ko bi ga vendar z več preferencami lahko izvolili zavedni slovenski komunisti sami. Tako pa so slovenski komunisti zopet dokazali svojo privrženost najprej stranki, šele nato slovenstvu. Zraven tega so še prosjčili za glasove volivce SSK.

Praden analiziramo volilni nastop Slovenske skupnosti, moramo še omeniti slovenske kandidate, ki so se »uveljavili« na listi PSI. Imeli bi le to pripombo: slovenski ljudje darujejo glasove PSI res tjavendan. Ta stranka ni namreč še nikoli poslala svojega slovenskega člana ne v deželni svet Furlanije - Julijske Benečije in ne v parlament. Če seštejemo slovenske glasove, ki jih je na vseh volitvah doslej prejela PSI, potem se nam zdi to že pravi rop slovenskih glasov.

Slovenska skupnost, ki se je za te volitve prvič predstavila na celotnem ozemlju dežele Furlanija - Julijska Benečija, je dosegla precejšen uspeh. Ne glede na prejete glasove (za senat nekaj več kot 9.000), je njen volilni nastop pomemben zaradi drugih stvari.

Največji pomen nastopa Slovenske skupnosti je po našem mnenju iskati v prisotnosti slovenske besede na celotnem ozemlju dežele. S slovenskimi plakati in slovensko problematiko so bili prvič v zgodovini seznanjeni domala vsi volivci od Trsta do Trbiža in Pordenona. Govorniki Slovenske skupnosti, ki so »obdelali« tudi kraje v notranjosti Furlanije, so povedali, da je bilo precejšnje povpraševanje po brošurah in časopisih, ki govore o slovenski tematiki. Volilni nastop Slovenske skupnosti je torej globoko senzibiliziral celotno deželno javnost (slovensko, furlansko in italijansko) o vprašanih Slovencev, ki živimo v obmejni črti Trbiž-Trst.

Drugi enakovreden pomen je imel nastop Slovenske skupnosti v Benečiji in Kanalski dolini. Ne glede na volilni izid (okrog tisoč glasov na Čedajskem, Videmskem in v Kanalski dolini), je zgodovinska važnost tega nastopa v tem, da so govorniki SSK obdelali s slovensko besedo dejansko vsako vasico Beneške Slovenije in Kanalske doline. Povsod je bilo veliko poslušavcev, kar bo zopet igralo važno vlogo pri nadaljnjem narodnostnem osveščanju beneških Slovencev. Tudi če ni Slovenska skupnost prejela v popolnoma slovenskih vaseh mnogo glasov, so pa to okoliščino, ki jo gre pripisati dosedanjemu ustrahovanju beneških Slovencev, popravili Slovenci, ki živijo v čedajskem in videmskem okrožju, kamor so se poročili ali izselili v iskanju primernega dela.

Glasovi Slovenske skupnosti so potrdili utemeljenost neke statistične študije, ki je izšla leta 1975 v Bellinzoni in ki govori o prisotnosti Slovencev domala v vseh krajih Furlanije, celo v pordenonskem okraju. Volilna bera Slovenske skupnosti je to realnost potrdila.

Bil je to prvi slovenski politični nastop v Benečiji, mimo katerega ne bo mogla nobena objektivna kronika, ko bo govorila o politični zavesti in dejavnosti Slovencev v Italiji v letu Gospodovem 1976.

»Il Comitato dei perchè« (protislovenska organizacija v špetrski občini) je izdal lepak, v katerem se zahvaljuje »alla roboante ed attiva compagine dell'Unione slovena«, ki naj bi v sloven-

skih občinah zbrala le okrog 50 glasov in tako preštel Slovence v Benečiji. Odgovarjamo: Če je v zgodovino šel le en glas za Avstrijo v plebiscitu leta 1866, ki je odločal za pripadnost med Italijo in Avstrijo, potem ima vsak glas, ki je bil danes oddan v Beneški Sloveniji za slovensko stranko, z narodnostno zgodovinskega stališča neprimerno drugačno vrednost. Toda prepustimo o tem vprašanju besedo in komentar Benečanom samim, ki so ocenili volilni nastop Slovenske skupnosti:

»Končno ne moremo mimo glasov, ki jih je prišla na teh političnih volitvah Slovenska skupnost v videmski pokrajini. Prejela je 743 glasov in to ni malo, če pošteno presojava okoliščine in razmere, v katerih se je prvič pojavila ta stranka pri nas, kratkomalo nepoznana našim volivcem. Mislimo, da bi en kandidat iz Benečije, več sredstev, večja organiziranost naših domačih somišljenikov doprinesli znatno boljše rezultate za to stranko. — Delo uči človeka! — pravi naš pregovor. Morda bo šlo na prihodnjih volitvah boljše.« (Novi Matajur, Čedad 1976, št. 13).

K temu bi dodali samo to: Za senat je v videmski pokrajini prejela Slovenska skupnost te-le glasove: čedajsko okrožje 320, tolmeško okrožje (Kanalska dolina) 331, Videmsko okrožje 390, SKUPNO TOREJ 1041 GLASOV (podatki so iz *Il Piccola*, 22.VI.1976).

Gre torej za neizpodbitno in zgodovinsko resnico, da je Slovenska skupnost prejela v pasu in v okrožjih, kjer živijo Slovenci v videmski pokrajini nad 1000 glasov, o čemer bi morali nekateri slovenski časopisi v zamejstvu in v Sloveniji vse drugače pisati!

Politični nauk za bodočnost

Nismo poklicani, da bi delili politične nauke vodstvu SSK. Kot kulturna revija spremljamo pač politično življenje, ker se zavedamo, da brez političnega tudi kulturnega življenja ni. Pripomnili bi pa le radi tole:

V bodočnosti naj SSK ima enako avtonomno pot, kot jo je zaživela zadnje čase. Ne oziraje se na desno ali na levo, naj orje narodno njivo v nova desetletja. Njena pot naj bo vedno pot samostojne stranke, nikomur podložne, skratka pot narodnega subjekta.

Če je pri preteklih volitvah okrog 10.000 Slovencev v Italiji v izredno težkem političnem trenutku izbralo slovensko pot, potem lahko ugotovimo, da se je pri nas narodnostna revolucija zopet ponovila. Med bojaznijo pred komunističnim režimom ter med hrepenenjem po novih socialnih reformah se je okrog 10.000 slovenskih volivcev v Italiji, to je dobra četrtnina zavednih Slovencev, strnilo ob znaku starodavne slovenske lipe in s tem izbralo najbolj strmo pot v političnem življenju.

Strmo, toda zares napredno, demokratično, zgodovinsko.

Odmev tišine

Sonce je že davno utonilo za Pelci. Iz dolin se je po grapah priplazila noč ter preko zajed in grebenov zasegla vrhove. Iz kaminov, počti in polica je zavel oster zrak, ki je iz kamnitih skladov in bornih prgišč zemlje izganjal zadnje ostanke sončne toplote. Na nebu je zažarelo nešteto zvezd.

Ležeč vznak ob vznožju skale bi lahko zaživel pravljico ali zasanjal, toda v mislih odmeva utrip preteklega dne: zgodnje vstajenje, vožnja; boj prvih sončnih žarkov z jutranjo meglo; navezava ob vstopu, ure vzpenjanja v navezi; vrh — zavest zmage in čudovit razgled; nemir pa se vrne in tokrat je zmaga skoraj razočaranje. »Mislim, da jo boš danes mahnil po svoje,« se je iznenada s strani oglasil tovariš. Kmalu sva se poslovila.

Človeško življenje je več vredno kot še tako lepa in drzna stena in vendar sem si že od mladih nog želel preizkušanja prav v gorah. Tu ne pomaga slepomišenje, sprenevedanje in izmikavanje. Izbira je vedno ista — počasno napredovanje trdo oprijet ob skalo ali žalosten konec v globini. In prav tu se človek ob dragocenem bitju srca nenadoma zave samega sebe, svojega lastnega obstoja. Vse svoje misli in moči koncentrira v napredovanje, v njem izgine strah pred soočenjem z neznanim, zavzame zavesten odnos do narave in do svojega drugega življenja, čeprav ostane v njem in nad njim še nekaj, kar ga daleč presega in se o njem ne more izraziti.

V tišini gorske noči sem se skozi nemir uzrl v toku poprečnosti in odtujenosti. Studenci žive vode so usahnili ali pa jih nisem več videl. Ostala sta le nekdanje spoznanje in odločitev za Oznanilo — sprejeta po dolgi praznini, ki je sledila sentimentalnemu zanosu in poznejšemu, brezuspešnemu zgolj racionalnemu iskanju — morda pa tudi spomin na trenutke doživetega srečanja z brati in Večnim. Iz nemira se je dvignil klic po očiščevanju, po novi zavesti in svežem pristopu.

Nekje med Kanjavcem in Triglavom je prijadral na nebo mesec. Prej le sluteni vrhovi in pobočja so se motno zalesketali v srebrenem sijaju. Silhuete grebenov, sence razorov, previsov in brezen, osamljena meglica, skrivnostna globina zatemnjene doline in neizmernost neba spominjajo na prvobitno naravo: »Tema je bila nad globinami in duh božji je vel nad vodami. «Občutek časa izgine, prisoten sem v razvoju nara-

ve, v pojavu človeka, zla in dobrega, trpljenja in sreče, sovraštva in ljubezni.

Iz zavetišča je stopila človeška postava in se napotila proti meni. »Prišel sem gledat luno, tako bova dva,« je kratko dejal petinštiridesletni možak in se namestil na spalno vrečo, ki jo je vrgel po tleh.

Molčala sva.

Prisotnost človeka odpre nove dimenzije, nove možnosti in nov način življenja. Dve bitji, ki se lahko uresničujeta drug ob drugem. Skozi sočloveka se odpre nov pogled in odnos do Boga. Nekdo te pozdravi, v stisku roke in v očeh spoznaš znanca, ki te spominja na dogodek iz preteklosti, ob ponovnem srečanju se ga razveseliš. Na prijatelja veže prekaljenost v skupnih življenjskih razmerah. Poznaš ga v globino; zanj si pripravljen žrtvovati se. Zgodi se, da prijatelj, tovariš med vzponom opazi negotovost soplezavca in kljub temu niti enkrat ne vpraša, če je dobro zabil klin, ali če ga dobro varuje; in vendar je tudi njegovo življenje v nevarnosti.

»Na današnji dan ju je strmoglavila stena Travnika,« se oglasil mož s pogledom uprtim čez Veliki Ozebnik. Zavrtal sem po spominu in se spomnil nesreče, o kateri je pisalo časopisje pred nekaj leti. »Mnogo lepega in hudega smo skupaj doživeli v gorah,« je nadaljeval s skoraj pobožnim glasom, čez nekaj trenutkov pa zapvil: »Ona dva živita! Jaz se tudi pogovarjam z njima!« Pri besedi »jaz« se je krepko udaril po prsih. V njegovem glasu sem čutil obup, žalost in vero.

Molčal sem, preveč sem čutil z njim, da bi ga motil z neumnimi besedami; in padlim se približamo le z molkom.

Nenadoma se mi je zazdelo, da slišim dihanje spečih ljudi v dolini; otrok se v sanjah nasmehe, ustnice dekleta se v koprnenju razprejo, fant se nemirno obrača v postelji, moževa roka počiva na ženinem ramenu, starka od bolečine v križu zastoka, starec zakašlja. Obšla me je prijetna utrujenost, ki se je še nekaj časa borila z željo po zahvali in prošnji in potem zmagala.

Mesec je že davno utonil nekje nad Bavškim Grintavcem. Tam daleč visoko v gorah se je začel porajati nov dan. Ko se je sonce prikazalo izza Planje, so žarki oplazili dve speči človeški postavi zamotani v spalni vreči pod ogromno skalo Špička in ju zbudili.

LIST IZ DNEVNIKA OB PETDESETLETNICI KOSOVELOVE SMRTI

Sobota, 29. maja 1976

Glej, izjema v seriji sklerotičnih sobotnih Pri-log ljubljanskega DELA: stran, posvečena Srečku Kosovelu ob petdesetletnici smrti.

Ne s kakšno okroglo mizo, rožljajočo od izsušenega pojmovja. Z mnogo pristnejšim gradivom: z nekaj pismi Srečkovih sorodnikov, napisanih neposredno v dneh po njegovi smrti.

Njegove matere Katarine (eno pismo gospe Mariji Skrinjar), brata Stana (dvoje daljših pisem isti naslovljenki), sestre Tončke (daljše pismo isti).

»Jaz sem ga bodrila in odrivala od njega misel na smrt, moje srce pa se je trgalo v brezmejnem trpljenju. Tako je trpel tri mesece in nas je v četrtek zvečer, dne 27. maja ob 9. uri 37 minut zapustil za vedno. Umrl je na vnetju možganske mreže...« (Iz pisma sestre Tončke).

Da, to ni okrogломizarjenje. To so dejstva, bolečine, smrt.

Posebno v pismu sestre Tončke. Tako polno srca je in obenem tako polno dejstev, tako človeško prefinjeno in biografsko dragoceno. Ne bi dal tega pisma za ne vem kakšen napihljen esej. Ob njem mi je, ko da sam doživljam tisti pogrebni Tomaj ob koncu maja 1926.

Kmečka dekleta, ki delajo mrtvaški oder mrtvemu študentu romanistike. Groza trenutka, ko pripeljejo v hišo krsto. Sedem vencev, ki mu jih spletuje ista dekleta iz samih svežih rož. Velikanski venec, ki mu ga prinesejo preko fašistične meje sošolci iz Ljubljane. Pogreb ob 4. popoldne v soboto, s tremi duhovniki, Kjudrom, Šoncem, Westrom. Šop s slovenskim svilenim trakom, ki

ga Bratko Kreft vrže v njegov grob. Grob, ki se mu stene namesto s prstjo zasipajo s cvetjem...

»Naša hiša je prva poleg pokopališča. S kuhinjskega okna gledamo naravnost k Srečku...«

Pismo, polno nežnega in smrtnega in kraškega vonja — pismo sestre, vredne Srečka Kosovela.

Stano, brat, je moško udržanejši, moško puštejši, ob smrti je zmožen govoriti tudi o dolgovich.

A tudi v njegovi korespondenci je kaj, česar ne bi dal za kakšen »akademski« esej. Na primer za kakšen esej o Kosovelovi ideologiji.

Tako piše med drugim Mariji Skrinjar dne 31. maja 1926, torej dva dni po Srečkovem pogrebu:

»... In revež je svoj konec slutil! Ko ga je zdravnik v Ljubljani spravil pokonci, je, pomislite, ob slovesu iz Ljubljane izročil svoji študentovski gospodinji denar za dve sveči na čast Mariji. Sam jih ni hotel kupiti, češ da je premalo veren. Gospodinjo pa je vprašal, če ima kaj več vere in, ko mu je povedala, da je že ima nekoliko, jo je prosil, naj izpolni njegovo željo...«

Toda kaj.

Toda kaj, ko pa ob kakšni okrogli mizi utegne Vidmar reči, analogno kakor je rekel za Cankarja, da je bila pač Marija za Kosovela posebljene kraške vegetacije. In da tiste sveče lahko razumemo tudi kot avtomobilske...

(Pozabil sem omeniti ime dveh, katerih pietentni zavzetosti in filološki poštenosti se imamo zahvaliti, da smo lahko brali ta pisma: Miletu Klopčiču, ki jih je ohranil, in Alfonzu Gspanu, ki jih je objavil.)

Slovenski duhovniki na Tržaškem

Junija letos je izšla druga številka občasnega glasila, ki ga izdajajo slovenska verska občestva na Tržaškem in Goriškem. V tej številki je med drugimi članki objavljeno tudi razmišljanje o stanju slovenskih duhovnikov na Tržaškem. Ponatisujemo ga z željo, da bi sprožilo rešitev problema, ki je v njem samo nakazan.

UREDNIŠTVO

Navesti hočem nekaj podatkov o slovenskih duhovnikih v tržaški škofiji. Najprej bom podal razpredelnico za vso škofijsko duhovščino, tako slovensko kot italijansko, iz leta 1975. Ta razpredelnica želi pokazati na starost škofijskih duhovnikov. Opozarjam, da tu ne upoštevam redovnih duhovnikov.

starost od 25 do 30 let	5 duhovnikov	3 odst.
» od 30 do 40 let	25	14 odst.
» od 40 do 50 let	37	21 odst.
» od 50 do 60 let	41	23 odst.
» od 60 do 70 let	45	26 odst.
» od 70. leta dalje	23	13 odst.
Skupno	176	100 odst.

Če napravimo isto razpredelnico samo za slovenske škofijske duhovnike, dobimo:

starost od 25 do 30 let	0 duhovnikov	0 odst.
» od 30 do 40 let	1	4 odst.
» od 40 do 50 let	5	21 odst.
» od 50 do 60 let	7	29 odst.
» od 60 do 70 let	7	29 odst.
» od 70. leta dalje	4	17 odst.
Skupno	24	100 odst.

To sta razpredelnici za škofijsko duhovščino. Za redovno duhovščino nimam točnih podatkov. Pri njih je treba upoštevati dejstvo, da so lahko premeščeni iz ene škofije v drugo, zato je njihova starostna doba zelo spremenljiva.

Slovenskih redovnikov je na Tržaškem sedaj osem: 4 salezijanci, 2 kapucina, 1 klarentinec, 1 lazarist. Vsi spadajo pod jurisdikcijo raznih italijanskih redovnih skupnosti, razen salezijancev, ki stanujejo v Marijanišču in spadajo pod Ljubljano. Vsi so starejši, razen dveh salezijancev, ki sta prišla iz Slovenije. Vsi redovniki pomagajo kot kaplani po raznih cerkvah. En duhovnik je zadolžen izključno za mladinsko pastoralo.

Če upoštevamo, da v tem letu ni nobenega tržaškega Slovenca v bogoslovju, študij bogoslovja pa traja 5 let, bi morala razpredelnica za leto 1981 izgledati takole:

starost od 25 do 30 let	0 duhovnikov	0 odst.
» od 30 do 40 let	0	0 odst.
» od 40 do 50 let	1	4 odst.
» od 50 do 60 let	10	44 odst.
» od 60 do 70 let	5	22 odst.
» od 70. leta dalje	7	30 odst.
Skupno	23 duhovnikov	100 odst.

V tržaški škofiji je maša v slovenskem jeziku redno v 30 cerkvah. Za te skupnosti skrbi redno 25 duhovnikov, od katerih je 19 škofijskih in 6 redovnikov. Ostali duhovniki (vsi starejši in v pokoju) jim pomagajo in jih nadomeščajo v slučaju bolezni in dopusta.

Zanimivo bi bilo pogledati, koliko smo imeli novomašnikov od leta 1945:

od leta 1945 do 1956	8 novih maš
od leta 1956 do 1966	1 nova maša
od leta 1966 do 1976	0 novih maš

Torej zadnjih trinajst let nobene nove maše. Če upoštevamo, da v tem trenutku ni slovenskih tržaških bogoslovcev, se ta doba poveča na 18 let ali še več.

Zaradi pomanjkanja duhovnikov bomo morali opustiti ne le marsikatero dejavnost, ampak tudi kako kaplansko mesto v Trstu ali župnijo na podeželju. Pomanjkanje mladih duhovnikov pa ima tudi druge posledice. Tako slovenskim duhovnikom manjka možnost, da bi iskali nove načine dela in bi se tako laže približali mladim. Starejši duhovniki se najbolj znajdejo v nekdanjih strukturah. To pa mladih ne privlači, temveč celo odbija.

Naše župnijske skupnosti so nerodovitne. Hočejo imeti duhovnika, a ga ne dajo. »Duhovnik pa se jemlje izmed ljudstva in postavlja za ljudstvo v tem, kar se nanaša na Boga,« pravi sveti Pavel.

Ob koncu te statistične podaje želim zastaviti sledeče vprašanje: Kaj nam je storiti, da bi versko življenje po naših župnijah in domovih ne zamrlo? Prav gotovo se najdejo ljudje, ki jim ni vseeno, če je slovenska maša ali je ni, če je v cerkvi slovenska molitev ali je ni. Zato bi bilo potrebno misliti na diakonsko službo.

OB 120-LETNICI ROJSTVA NIKOLE TESLE

Dvestoletnica ZDA in Viking I., II. na Marsu

V teh dneh ves svet proslavlja 200-letnico ustanovitve ZDA. Za to priložnost je ameriška vesoljska ustanova NASA odposlala že lansko leto dve avtomatski vesoljski ladji proti Marsu, od katerih bi bila morala prva pristati na rdečem planetu 4. julija, točno na dan obletnice. To je tako pomemben dogodek za človeštvo kot osvojitve Lune. Nedvomno sta takih podvigov sposobni za sedaj le obe velesili. Posebno Amerika dolguje neizmerno hvaležnost priseljencem z vseh strani sveta, ker so ti prispevali k ustanovitvi in razvoju tako močne države. Med te spada tudi Hrvat Nikola Tesla, o katerem dnevni tisk le malo ali sploh ne govori. 10. julija letos poteka namreč 120-letnica njegovega rojstva. Človek se ne zaveda, ko po tisku in televiziji spremlja podvig že omenjenih vesoljskih ladjic, da ima neprecenljive zasluge za to prav Nikola Tesla. Danes se nam zdi avtomatsko in brezžično vodenje medplanetarnih sond samo po sebi umljivo.

Napredek v teh treh četrtinah stoletja se sploh ne da primerjati s preteklostjo, to pa zaradi znanstvenih odkritij na področju atomske fizike in ukročene elektromagnetne energije. Z vso pravico lahko smatramo Teslo za pionirja elektrotehnike in radia. Prav ti dve vedi sta bili odločujočega pomena za razvoj industrije na prelomu stoletja.

Do Tesle ni bilo človeka, ki bi ustrezno uporabil elektriko v industrijske namene. V prvih letih »elektriške« dobe je namreč v ZDA Edison zgradil enosmerno nizkonapetostno omrežje, ki pa je bilo neuporabno za industrijo. V glavnem so elektriko uporabljali za cestno razsvetljava in še tu je bila prava potrata energije, ker se je večina električne energije spremenila v toploto. Tesla je bil tisti novi človek, ki je prišel leta 1884 v Ameriko s 4 centi v žepu in glavo polno idej. Še prej je namreč deloval kot elektrotehnik v različnih evropskih mestih, kjer pa ni našel razumevanja za svoj mnogofazni električni sistem, ki sloni na vrtilnem električnem polju. Še kot študent je v Gradcu pripomnil profesorju Pöschlu, da je potrebno sestaviti električni motor, ki se ne bi zaradi ščetk na kolektorju iskril, za to pa je bil enosmerni tok neuporabljiv. Čeprav ga je profesor zavrnil, je mladi Tesla problem končno le rešil. Nekega dne mu je namreč ob pogledu na zahajajoče sonce v Budimpešti šinila v glavo dokončna rešitev problema. Sedaj je bilo treba spremeniti teorijo v prakso, zato pa se je odlo-

čil za Ameriko, kjer je dobil delo pri Edisonu. Tudi tu ni našel razumevanja in je kmalu zapustil Edisonovo družbo. Končno je z nekaterimi finančniki osnoval *Tesla Arc Light Company*, ki se je nato preimenovala v *Tesla Electric Company*. V novih laboratorijih je neumorno delal in prijavil od leta 1887 do 1888 9 patentov za novi mnogofazni sistem. Sedaj je bilo treba ta sistem uresničiti v velikem obsegu, in kmalu se je odločil za Teslovo zamisel znani tovarnar Westinghouse. Za uvajanje novega mnogofaznega sistema so bili odločujoči trije važni dogodki:

Čikaška svetovna razstava leta 1893, kjer so Teslovi aparati očarali množice obiskovalcev; odločitev komisije za energijo, da se na Niagarskih slapovih zgradi elektrocentrala na Teslovem principu; in frankfurtska elektrotehnična razstava leta 1891, kjer se je tudi izkazala očitna prednost Teslovega sistema. Dočim so enosmerni generatorji premogli največ 500 konjskih moči, so je mnogofazni premogli kar 5000, kar je bilo za tedaj ogromno. Predvsem pa je bilo bistveno, da je bilo napajalno omrežje od generatorja do porabnika lahko dolgo tudi stotine milj, enosmerni tok pa je zahteval neposredno namestitvev generatorja pri porabniku.

Ves svet je tedaj spoznal mladega Hrvata in mnoge znanstvene akademije so ga vabile na predavanja. Tako je v letih 1892-93 imel priložnost, da znanstvenemu svetu obrazloži svoje nadaljnje načrte. V mislih je imel predvsem brezžični prenos energije, ki bi bil uporaben tudi za prenos informacij. Leta 1894 je med drugim znanstvenik Thomas C. Martin napisal v angleščini knjigo »Inventions, Researches and Writing of Nicola Tesla«, v kateri je podal sliko vseh njegovih poskusov. Iz tega je razvidno, da je za njegovo zamisel izvedelo nemalo »izumiteljev« radia, ki so si kasneje lastili pravice za izum radia. Med tem prednjači predvsem *Marconi*, ki je ob gmotni podpori Anglije pričel s poskusi brezžičnega telegrafa. Njegovi uspehi so bili v začetku v primerjavi s Teslovimi malenkostni. Medtem ko je Tesla že leta 1894 uspešno izpopolnil Hertzov oscilator in ga opremil s transformatorjem, terminalom (tako je Tesla imenoval anteno) in zemljo ter dosegel razdalje okoli 30 km, je njegov posnemovalec pričel poskuse šele naslednje leto s pičlimi rezultati. Prav v tem letu je Tesli zgorel cel laboratorij in obsežna dokumentacija. Tesla sam je bil vedno prepričan, da

je to delo nevoščljivih nasprotnikov. Toda njegova neumorna sila je že mislila na bodočnost, tako da je že leta 1897 lahko spet delal poskuse. Dve leti kasneje je s finančno pomočjo postavil v Colorado Springs-u 200 kilovatno oddajno postajo, s katero mu je uspelo premostiti razdaljo 1000 km. V istem času se je Marconi mučno igralkal s 50 kilometri Rokavskega preliva. Naposled se je odrekel vsaki originalnosti in je moral verno posnemati Teslovo aparaturo, to tudi zaradi »časti« Anglije. Šele na ta način mu je uspelo leta 1901 po radijskih valovih prebroditi Atlantik. Tedaj je naš rojak že mislil na svetovno radijsko postajo, ki jo je pričel graditi še tisto leto na Long Islandu blizu New Yorka. Postaja pa ni bila dograjena, ker je medtem glavni finančnik načrta Morgan umrl.

Pripomniti je treba, da je bil Tesla zelo širokosrčen, saj sploh ni vložil tožb proti izkoriščevalcem svojih patentov, ki jih je imel prijavljenih okoli 800. To pa so seveda storile oškodovane tovarne, tako da so leta 1943 v Ameriki dokončno razveljavili in zbrisali Marconijev patent o radiu, kar pa se ni zgodilo v Angliji. Zaradi tega velja v Italiji Marconi za edinega izumitelja radia, nikjer pa se ne omenjajo Teslove zasluge.

Tesla se je zavedal vsega hudega, ki so mu ga storili tujci, toda sam se je upravičeno čutil nad večino sebi enakih po zanimanju. V razgovoru z našim šahistom Milanom Vidmarjem je leta 1937 v New Yorku dejal, da bi mu lahko bil Marconi asistent...

Čeprav je zelo zaslovel, je živel samotarsko, zaradi svoje preprostosti in iskrenosti pa si je pridobil precej prijateljev tudi med pesniki in pisatelji, posebno pa je cenil rojaka Jovana Jovanoviča Zmaja, ki ga je dosti prebiral. Njemu sta bili znanost in tehnika poezija, saj je videl v teh harmonijo in preprostost, s katerima se odlikuje umetnost.

Kakor je skromno živel, tako je tudi v samotni končal svoje dni (v hotelski sobici v New Yorku) 7. januarja 1943.

Teslovo ustvarjalno delo je tako obsežno, da ga lahko primerjamo Leonardovemu, zato je brez dvoma vsak oris njegovega lika nepopoln, vendar upam, da sem se vsaj delno oddolžil njegovemu spominu. Ponovil bi le besede, ki jih je leta 1912 v Berlinu izrazil nemški znanstvenik Walther Rathenau:

»Če bi Tesla zahteval, da se mu vrne vse tisto kar je dal naši današnji kulturi in civilizaciji, tedaj bi se pomračila svetloba, prenehalo bi vsako delo, ki se opravlja s prenašanjem energije iz daljine, ustavili bi se električni vlaki in tramvaji, prenehale bi obratovati tovarne in mlini, zavrlo bi se skoraj vse pridobitno socialno in kulturno življenje in človeštvo bi se povrnilo nazaj v barbarstvo«.

In dodal bi: »Vikinga na Marsu pa še dolgo ne bi bilo.«

VINKO BELIČIČ

Višarski motivi

POD LOVCI

*Ptica nevidna prelamlja brezčasje tišine...
izza vrhuncev oblaki čez sonce za nove vrhun-
ce,
sence čez pašnike gamsov.*

*Telohi končno prebodli so uporno leho snega
— julij gre h koncu, že krči se dan!
Bodo razcveli se, čmrljem razdali se,
prej ko iz tišine se usiplje nov sneg?*

POLETJE

*Čas se je utrudil in zaspal.
Cvetenje vseh rožic, dremavo šumenje iz doline,
oblaki in sonce in gore negibni
... tam curek zvončkljanja v korito tišine.*

*Edino ljudje po teh potih živžava
navzgor, naokrog in navzdol...
raztekli se bodo v nižine, domov
... in svet v srebro mesečine zaplava.*

SLOVO

*Vsadite se v dušo mi, čisti in čvrsti vrhovi!
Macesni in smreke, cvetoče brežine,
srce napolnite mi z vonjem tišine!
O ptička plahutka, še me sem gor pozovi!*

FINALE

*Zdaj pa — molčimo, dan je preč.
O hvala vam: odkritega srca
smo govorili, razvedrili si duha.
Že sonce manjša pekočino...
studeneč pel mi bo v dolino,
a vsak korak bo bolj boleč.*

Čisti in čvrsti Julijci

AVSTRALIJA

V letošnji četrti številki smo poročali o izvolitvi Slovenca Milivoja Lajovica v avstralski parlament. Pred kratkim so avstralske Misli obširno poročale o tem dogodku. Iz njih povzemamo nekaj zanimivosti.

Novi senator je zaprisegel v Canberri, glavnem avstralskem mestu, 17. februarja letos. Svečanosti v parlamentu je prisostvovalo tudi lepo število slovenskih rojakov, naseljenih v Avstraliji. To je bil zanje zgodovinski trenutek, ki so se ga komaj zavedali, kot je zapisal poročevalec p. Bazilij. Milivoj Lajovic je namreč ne samo prvi slovenski senator, pač pa tudi prvi povojni priseljenec in prvi neanglosaksonskega porekla, ki je prejel senatorsko odgovornost in čast.

Novemu senatorju so dva dni po zaprisegi priredili sprejem v slovenskem domu Triglav v Canberri. Udeležilo se ga je veliko število slovenskih rojakov, katerim je senator obljubil, da so jim vrata njegove pisarne v parlamentu vedno odprta. Na novega senatorja so avstralski Slovenci resnično in tudi upravičeno ponosni.

ŠKOF LOJZE AMBROŽIČ

V četrti številki Mladike smo poročali, kako je Slovenec postal škof v Torontu v Kanadi. Tokrat objavljamo fotografijo, ki je bila posneta

*Škof Lojze Ambrožič
v cerkvi
Brezmadežne
v New Torontu*

nekaj dni po škofovem posvečenju v cerkvi Brezmadežne v New Torontu, kjer so mu kanadski Slovenci priredili sprejem. Po verskih obredih v cerkvi se je odvil sprejem v dvorani, ki jo je estetsko opremil in uredil Vilko Čekuta. Ves spored je vodil rev. France Turk, čestitke slovenskih župnij, organizacij in društev pa je prebral Peter Čekuta. Pozdravni govor je imel Tone Zrnec CM, župnik pri Mariji Pomagaj, prvi slovenski župnik v Kanadi. Novi škof Lojze Ambrožič je član te župnije in je pri Mariji Pomagaj imel leta 1955 novo mašo. Novi škof je pozdravil vse navzoče in se zahvalil za sprejem.

SLOVENEK ŽUPNIK V MESTU MAIRINQUE

21. marca je pomožni škof nadškofije Sao Paulo v Braziliji, Frančišek Vieira, ustoličil v župnjski cerkvi mesta Mairinque slovenskega duhovnika ljubljanske nadškofije, gospoda Borisa Zakrajška, za župnika obširne župnije, ki ima nad 20.000 prebivalcev. Mesto se naglo razvija, ker je križišče pomembnih železnic in v njegovi okolici se naseljuje 20 novih industrij. Področje župnije je zelo obširno, saj so nekatere podružnice oddaljene do 40 km.

V župniji so sprva delovali cistercijanci, nato pa dvajset let kitajski duhovniki, ki so se župniji odpovedali, ker se hočejo posvetiti dušnemu pastirstvu med Kitajci. Slovesnosti se je udeležilo več Slovencev, med njimi tudi Alojzij Ilc in Ludovik Ceglar, ki sta s škofom poleg g. Borisa in poslavljajočega se kitajskega duhovnika somaševala. Novi župnik upa, da mu bo še kak slovenski duhovnik prišel na pomoč.

NEPOZNANA SLOVENKA

Iz mesta Salvador, ki je prestolnica zvezne države Bahía in je bila dolgo dobo glavno mesto Brazilije, se je župniku za Slovence v Sao Paulu oglasila doslej nepoznana Slovenka, uršulinka m. Armela Lesbaher. Rodila se je leta 1897 v Sv. Juriju ob Ščavnici. V Brazilijo je prišla leta 1927. Kljub visoki starosti in 50-letni odtrganosti od Slovencev piše lepo slovenščino. Župniku je v pismu priznala, da je bilo njegovo pismo prvo v slovenskem jeziku, ki ga je dobila v dolgem življenju v Braziliji.

Katoliški misijoni

Katoliški misijoni so edini in najstarejši vseslovenski misijonski list. Ustanovili so jih lazaristi, za katere je Slovenska misijonska zveza kupila leta 1920 graščinico v Grobljah pri Domžalah. Predelali so jo v misijonišče, ji dodali tiskarno za misijonske tiskovine in tukaj je okt. 1923 izšla prva številka Katoliških misijonov. V uvodniku so zapisali: »Naš korak, da smo pričeli izdajati list, četudi zelo svojevrsten, bo morebiti kdo imenoval drzen. Drzen je mogoče, vendar popolnoma premišljen. Pravzaprav s tem le izpolnjujemo dobršen del dolžnosti do slovenskega ljudstva, ki nam je pred tremi leti izročilo misijonišče. V pogledu na poganske misijone ima misijonišče namen: 1. vzgajati misijonarje za zunanje misijone; in 2. skrbeti za gojitev misijonskega zanimanja doma. Z misijonskim glasilom bomo lahko uspešno vršili ta svoj namen in sploh vso dolžnost.«

Katoliški misijoni so izhajali do apr. 1941 v Grobljah, do konca 1944 v Ljubljani, od maja 1948 pa izhajajo v Buenos Airesu v Argentini. V podnaslovu piše, da so »splošen misijonski mesečnik, glasilo papeških misijonskih družb, slovenskih misijonarjev, Slovenske misijonske zveze. Izdaja ga Baragovo misijonišče.« Urejali so jih: Andrej Tumpej 1.-3. letnik, Jože Godina (4.-10.), dr. Jožef Gracar (11.-18.), Ladislav Lenček (19.-39.), dr. Franc Sodja od 1966 do danes, soureja in upravlja pa jih vso argentisko dobo L. Lenček.

V tej dolgi dobi izhajanja so Katoliški misijoni stalno rasli in se razvijali. V Grobljah so imeli uredniki na razpolago nad sto misijonskih revij iz vsega sveta, iz katerih so lahko črpali snov za članke in novice. V Argentini se je svetovni razgled še razširil. Hitro so tudi navezali stike z vsemi slovenskimi misijonarji in misijonarkami po svetu in jih pridobili za redno poročanje o razmerah v njihovih krajih. Tako so dobili uredniki sveže in avtentične priče z vseh celin in bravcem širili obzorje.

Vsebinska je tako mnogovrstna, da je ni mogoče razporediti v določene predalčke. Vzemimo za zgled letošnjo prvo številko, ker so približno vse enako sestavljene. Najprej je uvodni članek »V novo leto«, kjer je poudarjen dvojni razlog izhajanja. Misijonsko delo je vedno močnejše v zavesti božjega ljudstva, slovenski narod ima samo en splošno misijonski list, njegova naloga je vez med zaledjem in misijonarji, istočasno je klicar misijonskih poklicev. Sledijo članki: »Indijec o problemih indijske Cerkve«, »Pogovor z japonskim misijonarjem o. Janezom Michelčičem« (ponatis iz Ognjišča), »Iz sončne Zambije«, »Naši misijonarji pišejo«. To je stalna rubrika v vseh številkah in v njej so zbrana pisma slovenskih misijonark in misijonarjev z vseh celin. V pismih opisujejo verske, politične in gospodarske razmere držav, v katerih delujejo, poročajo o svojih prizadevanjih, o širjenju vere, zidanju cerkva in šol, pisma so nekaka kronika njihovega dela.

Rubrika »Iz misijonskega zaledja« pa vsebuje poročila o delovanju za misijone med Slovenci doma, v zamejstvu in zdomstvu. Na zadnjih straneh so pod naslovom »Misijonski darovi« naštetih dobrotniki misijonov. Vsaka številka ima 40 strani in v vsaki je vrsta fotografij iz življenja misijonarjev in iz misijonskega sveta.

Katoliški misijoni so v svojih člankih predstavili v 53 letih izhajanja Slovincem nekatoliški svet s toliko strani in tako sistematično in natančno kakor noben drug list. V njih so sodelovali priznani znanstveniki, predvsem jezuiti in lazaristi, a tudi laiki, nenadomestljivi pa so seveda pisci misijonarji. Njihova zasluga je, da so poročali o nekdanjih slovenskih misijonarjih, npr. o Goričanu Janezu Mesarju, ki je odšel na Kitajsko 1705 in je umrl v Tonkinu 1723 mučeniške smrti. Zanj je že dolgo postopek za beatifikacijo. Največ prostora so posvetili Fridriku Baragi, misijonarju med Indijanci, ki so ga osvetlili od vseh strani in pospeševali postopek za njegovo beatifikacijo. Več člankov je opisalo tudi delovanje Ignacija Knobleharja v Afriki.

Manj je bilo izrazito leposlovnih sestavkov, čeprav so tudi tu sodelovali priznani pesniki in pisatelji, v zadnjih letnikih zlasti pesnik Vladimir Kos iz Tokia in pisatelj Jože Cukale iz Bengalije.

VLADIMIR KOS

BRV V RASTOČI SVETLOBI

Ne mislite, da ne čujem gorá,
ki pojo na modrikaste strune,
daleč tam,
na robu ravnine.
Ne mislite, da ne vidim vejic
ugibanja
o pomladi.

A danes rad bi ustvaril duet,
kjer se angelov ljubke peruti
stikajo v trepet melodije
pred tabernakljem.
Do sèm je most iz neba napet,
brv
z zakladi.

MOJA VERSKA VZGOJA OTROK

Človeka večkrat zgrabi malodušnost, kadar primerja svojo vzgojno vnemo s sadovi, ki jih ta vzgoja rodi. Tako so me kar trije dogodki v zadnjem času prisilili k izpraševanju vesti. Iz njih bi se dalo sklepati, da se moja verska vzgoja otrok sploh ni prijela. Kako bi sicer imela tako zmedene pojme? Kakor Mojca, za katero je, kot sem nepričakovano odkrila, sv. Jožef — Bog! Zadnjič sem namreč poslušala njuno večerno molitev, pa slišim Mojco: »In zdaj prosiva sv. Jožefa, naj nas varuje celo noč.« Takoj se mi je zdelo to čudno: »Zakaj pa sv. Jožefa?« »No, sv. Jožefa ali Boga, saj je isto.« »Kako isto?« »Ja, sv. Jožef je očka od Jezusa, ne, zato je Bog...«

In ko sem pred nekaj dnevi peljala Jerneja na vsakoletni pregled v otroško bolnico »Burlo«, se je nekam čudno obnašal: hodil je gor in dol po hodniku, odpiral vrata v vse ambulatorije in k ukal noter. Ko sem ga vprašala, kaj išče, je odgovoril čisto preprosto: »Boga!« »Kako, Boga?« »Mora biti kje tukaj, saj si rekla, da je dal Bog v Burlu teti Ljubi Martino.«

In še eno opozorilo. Mojca si zelo rada natika moje spalne srajce in tenčice, češ da je prvoobhajanka. Tudi vse njene punčke imajo dolgo belo obleko s pajčolanom. Od časa do časa se spomni in priredi zanje skupno prvoobhajilno slovesnost. Takrat mora sodelovati tudi Jernej: nataktniti si mora moj črni »dolcevita«, čez pa belo bluzo in opravljati funkcijo g. Staniča, našega kaplana.

Meni se to ni zdelo nič narobe, saj so od nekdaj otroci radi maševali in po svoje prikrojevali razne verske obrede. Malo sem postala pozorna, ko smo prisostvovali slovesnosti prvega sv. obhajila italijanskih otrok in so bile vse punčke oblečene v preproste, kratke bele obleke z venč-

kom umetnih belih rož v laseh. Mojca je bila namreč zelo razočarana nad njih skromnimi oblekami. Čeprav sem ji skušala dopovedati, kako lepo je, da so vse punčke enako oblečene, je dvom v njenih očeh ostal. Končno je sama našla bolj učinkovito tolažbo: »Ah, saj to so samo italijanski otroci.«

Kako je bila revica poparjena, ko nas je povabila prijateljica na hčerkino prvo sv. obhajilo in je zagledala prvoobhajance — Slovence! — oblečene v narodne noše! Medtem ko smo jih vsi občudovali z velikim navdušenjem in nič hudega sluteč vpraševali Mojco, ali ni lepa Sonja, je ona vsa nesrečna pribijala: »Ne, je grda!« Ko smo se vračali domov, je odločno izjavila: »Ampak jez ne bom šla k prvemu obhajilu v taki obleki; ali v dolgi beli ali pa nič!« Ta zametek kontestacije me je pretresel. No, zdaj pa imam: pa ne da sem prav jaz s tihim pristankom na njene maškerade povzročila, da ji bo zdaj važna samo zunanost, ne pa bistvo prvega obhajila! Hotela sem popraviti in nadoknaditi zamujeno in sem razlagala, kako je obleka postranska stvar, kako je važno samo to, da pride Jezus v srce prvoobhajancev. Ni se mogla kar tako hitro sprijazniti in se brez obžalovanja odpovedati dolgi beli obleki. Na pomoč je prišel On in izpolnintev njene želje zasidral v malo bolj oddaljeno bodočnost: »Saj je vseeno, Mojca; če ne boš imela dolge obleke za prvo obhajilo, boš še malo počakala in jo boš gotovo imela za poroko, samo če boš hotela.«

Zdaj je igro o prvem obhajilu nadomestila igra o poroki. Težko je za Jerneja, ko mora stalno menjavati vlogo: enkrat je ženin, takoj nato pa župnik...
ONA

GLASBA NAJ BO RAZVEDRILO

Nekoč je veljalo za splošno navado, da so se otroci učili kakega instrumenta in si pridobili glasbeno vzgojo. Starši so jih pri tem podpirali in otroci so igranje razvijali svojo ustvarjalnost. Danes vemo, da je take odločitve treba še posebej pozdraviti, kajti otrok, ki se je že v pred-

šolski dobi učil glasbe, v šoli laže razvije svoje učne sposobnosti in je tudi nasploh bolj inteligenten.

Če si torej vaš otrok želi igrati na kak instrument, mu prošnjo vsekakor uslišite. Pomembno si je le zapomniti, da tudi majhnega otroka ni

dovolj puščati z njegovo novo igračko samega, ampak naj mu glasbeni učitelj čimprej strokovno pomaga. Prstki, ki sprva nerodno iščejo po tipkah, se bodo neverjetno hitro znašli. Učitelj pa bo otroku tudi počasi odpiral zapleteni svet glasbenih zakonov in not.

Največ uspeha bo dosegel otrok, ki se bo glasbeni vzgoji posvečal v krogu svojih vrstnikov. V tako imenovanem glasbenem vrtcu, ki ga lahko začne obiskovati že s štirimi leti, se bo najprej seznanil z bobni in z različnimi preprostimi lesenimi instrumenti, s tem pa si bo pridobil sposobnost, da se bo pri šestih že spoprijel — in to uspešno — s pravimi instrumenti, od klavirja do flavte.

Čisto brez podlage so skrbi, da bo otrok zaradi svojega posvečanja glasbi zanemaril šolo. Otroci, ki se od predšolske dobe ukvarjajo z glasbo, so mnogo bolj komunikativni, njihova inteligenca se močneje razvije, lažje zatorej v šoli sle-

dijo pouku in se nemoteno vključujejo v razredno skupnost s svojimi vrstniki.

Glasbeni pedagogi in psihologi zagotavljajo, da ni otroka, ki ne bi imel razvitega smisla za glasbo. Že zelo majhni otroci radi ob glasbi plešejo in pri tem zelo uspešno lovijo ritem. Kasneje ponavljajo pesmice, ki so jih slišali, ali pa celo še rajši »komponirajo« svoje lastne. Lahko bi rekli, da ima vsak otrok glasbo v krvi.

Otroci radi prepevajo. Kadar so dobre volje, od jutra do noči ustvarjajo nove in nove pesmice, zdaj kričijo na ves glas, zdaj spet zapojejo neverjetno nežno in pravilno. Seveda pa se izdajalsko vrivajo tudi napačni toni — te odpravi vaja. Ne vaja kot zoprna dolžnost, ampak vaja v obliki prijetne igre. Morda najprej le pet minut na dan, toda že to je dovolj, da otrok ukroti glasilke in uho. Silimo pa ga nikar — glasba naj ne bo delo, ampak razvedrilo, tako za otroka kot za starše.

B.P. v N.T.

INA JUS

POZNAM ROKO

Poznam roko, vsa majhna je in sloka,
kot roka angela ali otroka.
In bela je kot sneg, kot bela roža,
in blaga je kot sen, ki bedno boža.

(Pavel Golia)

Poznam roko, ki je božala moj obraz, moje lase, ki se je nežno dotaknila moje duše. Ta nežna roka je segla globoko v moje srce, znova pognala kri po žilah. Z nežnostjo se je dotaknila vse moje notranjosti, moje zamrle ljubezni do ljudi. Ta sloka, nežna roka, mi je dala nove poteze okoli oči in ust, njen dotik je ustnice prisilil v nasmeh. Ta roka ni roka angela ali otroka, to je roka ljubljenega človeka, roka, ki zna obrišati solzo, ki zna tolažiti in s svojimi gibi govoriti, da me ljubi. Poznam to roko, dobra je in plemenita, v njej so zarisane črte trdega dela, trpečega življenja, ta roka je odraz njegove notranjosti, njegove duše. Ta čvrsta, dobra roka se je stegnila k meni, ta bela, nežna roka se mi je ponudila v pomoč, ko sem stopala preko ovir življenja. Kaj vse je znala, kaj vse je zmogla. Pričarala mi je trenutke neizmerne sreče, prižgala je zvezde ljubezni in mi poklonila tisto največjo, ki je utripala na nebu. Na glavo mi je dala krono, ki ni bila iz dragih kamnov, krono, ki je bila iz ene same vrtnice, zavite v venec. Ni vedela ta roka, da je poklonila cvet, ki ima trnje, ni slutila ta dobra, bela roka, da bo to trnje včasih zbadlo, da se bo na licih, ki jih je

nežno božala, pokazala kri. Kako naj bi to vedela, saj ji je ukazovalo ljubeče srce, srce, ki si ni želelo mojega trpljenja in solza.

Vsak večer mi zatisne oči ta roka, popelje me v svet sanj in sreče, vsako noč mi ponudi kelih ljubezni, kelih, ki se nikdar ne izprazni. Vsako jutro mi pomaga vstati, vodi me v nov dan in mi priskoči na pomoč, ko sem v največji stiski, še vedno mi obriše vroče solze. Ta majhna roka je iz mene napravila novega človeka, odstranila je dekliski izraz in mi podarila podobo ljubečega in nežnega bitja. Poznam roko, o prav dobro jo poznam, to roko, ki je iz mene napravila odraslo ženo.

Drobni nasveti

• SOL

Razen v gospodinjstvu, uporabljamo sol tudi kot zdravilo.

V pol litra vode raztopimo 10 dkg soli pa dobimo odlično sredstvo za izpiranje grla, kadar smo prehlajeni.

Obkladek, to je krpa, namočena v raztopino mlačne vode in 10 odst. soli, odpočije oči.

Odlično pomirjajočo kopel dobimo, če v kad tople vode stremo približno pol kg soli.

Srbenje na koži (koprivnico) ublažimo z ovitki, namočenimi v raztopini 10 do 15 g soli na kozarec vode.

ZAMEJSKA IN ZDOMSKA LITERATURA (nadaljevanje)

Lojze Ilija

Lojze Ilija je doma iz Spodnjega Brnika pri Cerkljah na Gorenjskem (roj. 1905), nekaj let je bil urednik Slovenca, nato odvetniški pripravnik, nekaj časa domobranec propagandist, po vojski pa je odšel v Venezuelo, kjer je v Caracasu knjigovodja. Istočasno je edini slovenski pisatelj v tej državi.

Pisal je že pred vojno, in sicer narodopisne črtice, ki jih je izdal po vojni v knjigi *Domače zgodbe* (MD v Celovcu 1958). Sledila je povest v dveh delih *Gospod Šimen* (MD v Celovcu 1961, 1962) o svetovno znanem župniku botaniku Simonu Robiču (glej Madlika 1970, 38).

Leta 1971 je sledila *Huda pravda*, »povest iz domobranskega življenja« (352 str.), ki jo je založila Slovenska kulturna akcija v Buenos Airesu. Knjigi je dodal Tine Debeljak 4 strani o pisatelju in njegovem delu.

Huda pravda je prvo slovensko leposlovno delo, ki je zajeto iz domobranskega življenja. Napisal ga je domobranec, okrito, pošteno, brez pretiravanja na desno in levo. Čutiti je, da je pisatelj sam živel to življenje in da se mu je pridružil s prepričanjem, kot ideolog, propagandist, ne bojevnik. V začetku je najprej stvarno prikazal osnove in problematike domobranstva, njegove ideološke temelje in cilje. Glasnik teh idej je pater Anzelm, ki prihaja iz manjšega dolenijskega mesta v vas, kjer je domobranska postojanka. Na dolgo in široko razlaga svoje nazore, analizira svetovni komunizem, njegovo mednarodno povezanost, zavrača trditev o sodelovanju z okupatorjem, poudarja narodni značaj tega boja in je do nasilne smrti, ko ga ponoči ugrabijo in ubijejo, vodilna osebnost vse povesti. Silno je delaven in nesebičen, njegova smrt je pretrajljiva, splet različnih spletk in tedanjih razmer.

Drug problem, ki ga rešuje povest, je razmerje med domobranci in četniki. Ti žive ob prvih, prejemalec od njih pomoč, a hočejo ostati »čisti«, da bi ob prihodu zavznikov, na katere računajo, prevzeli oblast.

V tem okviru se odvija vsakdanje življenje v domobranski postojanki od binkošti 1944 do maja 1945. Vojaki so kmetje iz bližnje okolice, in če le morejo, hodijo podnevni domov na delo, ponoči pa se vračajo na postojanko. V glavnem odvratajo s pohodi partizane, da se ne morejo za stalno naseliti v okolici, le enkrat pride do resnejšega napada na postojanko. Splošne razmere v pokrajini je pater Benedikt takole opisal: »podnevi pridejo domobranci in se v koritu pred hlevom napijejo in umijejo, ti pa si že izdajalec, če jim nisi pred nosom vode iz korita izpustil — ponoči lahko pridejo partizani in te kaznujejo, ker si »sodeloval z okupatorjem in domačimi izdajalci«. Kaznujejo te pa tako, da te v ljudno odpeljejo »na komando«, od koder se ni še nihče vrnil, ali pa ti rdečega petelina spuste v streho in imaš zjutraj pogorišče, kjer si zvečer še imel dom. Ali pa Nemci zvedo, da so

se partizani ponoči zadrževali pod tvojo streho, in podnevi odpeljejo vse, kar se giblje v hiši, kar pa se ne giblje, pa zažgò. Uničenju ne uideš, dokler nisi uničen...«

Ilija je plastično prikazal trpljenje nezavarovanih kmečkih ljudi, ki so se morali pokoravati trem oblastem. Vsi so pazili nanje, vsak je imel svojo mrežo obveščevalcev, zato jih je toliko padlo, ob razsulu pa toliko odšlo v Avstrijo in naprej po svetu. Idejna zmešnjava med vojno je bila velika, segla je celo v samostan in razdvojila patre. Pater Benedikt je celo zapustil samostan in se preselil k neki vdovi, vendar je malo pred koncem vojne spoznal svojo zmoto in jo plačal z življenjem.

Nekateri ljudje so zelo živi in plastični, polni kmečke modrosti in ljudske šegavosti. Čutiti je, da jih je pisatelj zajel iz življenja in prenesel v knjigo. Huda pravda je po vsebini zanimivo in novo delo, na nekaterih mestih napisana prepričljivo in umetniško močno, drugod je nekoliko preveč raztegnjeno v razgovorih in opisih. V načinu opisovanja spominja Ilija na naše klasike, na kakega Trdino ali Erjavca. Tine Debeljak pravi o povesti: »Če je slog antikvaren, pa ni zastarel način koncepcije, ki spominja na sodobni kolportajni roman. Ta povest se mu približuje na način, kot je pisal ameriško-slovenski Louis Adamič, in se mu tako pisanje šteje v uspeh. Kot kaže predvsem drugi del povesti, je Ilija kot pisatelj dozorel: opustil je pravdnštvo, pa prešel bolj v oblikovalca v sebi.« Pisatelj je v začetku poudaril, da »povest je sestavljena na podlagi resničnih dogodkov«, osebe pa so »izbrane svobodno po domišljiji«.

Leta 1975 je izšel med rednimi knjigami celovške Mohorjeve družbe Ilijev *Zadnji rabin v Ljubljani*. Zgodovinski roman. Delo obsega 432 strani

Roman se začne okoli leta 1500 v Ljubljani, ki je še majhno, obzidano mesto in z judovskim getom. Dvakrat se Turki mestu tako približajo, da mora škof Kristof Rauber v naglici zbrati vojsko in jih zapoditi. Drug zgodovinski dogodek je silen požar, ki je upepeljal polovico Ljubljane. Med cesarjem Maksimilijanom in Benečani se je vnela dolgotrajna vojna za Sočo in deželo ob njej. Končala se je z zavzetjem trdnjave Marano Lagunare po cesarski vojski 1513. Prav tedaj je močan potres prizadejal Ljubljano in porušil njeno obzidje. Višek teh težkih in neurenih časov je bil kmečki upor leta 1515, ki je združil kmete, da so požgali nekaj gradov, pobili nekaj gospode, za kar se je cesarski poveljnik Jurij Herberstein krvavo maščeval nad njimi. Tedaj morajo vsi Judje zapustiti Ljubljano in slovenske dežele. Zadnji rabin za Ljubljano in Slovenijo Moše Schwartz se odpelje v Benetke.

To je zgodovinski okvir in pisatelj ga je temeljito preštudiral. V besedi bravcu je o tem zapisal: »Pričuječe delo je nastajalo počasi in je le ob pregledu obilnega gradiva dobilo tako podobo, kakršno danes ima.« Zgodovinska podoba je res verno podana. Tedanja Ljubljana živi s

svojimi ozkimi ulicami, s stražniki pred mestnimi vrati in drobnim vsakdanjim ubadanjem, vendar pa kljub obzidju pljuska v mesto odmevi svetovnih dogodkov. Posebnost zase je judovski geto, ki živi svoje življenje in ki ga podaja pisatelj z velikim poznanjem verovanja, običajev in mišljenja; to življenje je zelo ozko, enolično, stalno ogroženo, a tudi kruto do vseh, ki bi ga hoteli zapustiti. Rabin bi bil moral po postavi prekleti svojega sina, ki je odšel na drugi breg. Prav tako je pisatelj lepo opisal cesarjev sprejem v Kranju, posledice požara in potresa v Ljubljani, priprave na kmečki upor in vse, kar je bilo z njim v zvezi. Živahno je podana tudi vojska v Furlaniji. Da bi še bolj ponazoril duha časa, je vdela v roman nekaj odlomkov iz Dalmatinove Biblije.

V ta zgodovinski okvir je pisatelj postavil žive ljudi, ki dogodke soustvarjajo in spremljajo. Nekaj glavni junak je Jakob, sin velikega rabina Schwarzza. Odtujil se je veri očetov, geto mu je bil pretesen, iskal je resnico v krščanstvu, razpravljal o tem s šentpeterskim vikarjem Matevžem in se dal krstiti tik pred smrtjo, ko je padel kot žrtev kmečkega upora in osebnega maščevanja. S Flegarjevo Lenko iz Dravelj sta se imela rada in dobila sta sina Jožeta, toda nista se mogla poročiti, ker zveza med Judom in katoličanko ni bila dovoljena. Zato je dala Lenka sina skrivaj v sirotišnico, ko pa so jo ubili Turki, je živel deček nekaj časa pri rabinu, potem ga je oče odpeljal k babici v Pržan. Tu je zrasel, hodil v vikarjevo šolo, nazadnje pa postal župnik v Polhovem Gradcu. To družinsko življenje pa moti neki Tilen, orjak iz Polhovega Gradca, ki je zaljubljen v Lenko in se vse življenje skuša maščevati nad Jakobom. Prilika se mu ponudi šele ob kmečkem uporu, da ga ubije, sam pa se mora potem skrivati po samostanih, dokler ne odide kot romar v Komposteljo.

Ob teh kmečkih ljudeh nastopa še cela galerija meščanov, plemičev, duhovnikov in vojakov, ki so individualno podani, vsak je osebnost zase, vsak odigra vlogo, ki mu jo je odmerilo življenje. Nekaka posebnost je »soldaška« Mica, ženska in pol, rodila se je v samostanu, kamor so vdrli Turki in onečastili nune, zrasla pa na kmetih in bila vedno svet zase. Hodila je z vojaki na vojsko, da jim je kuhala, med kmečkim uporom je bila nekaj vrnih član med posameznimi občinami, na koncu so jo obesili namesto Tilna, ki ga je brezuspešno ljubil.

V romanu je prikazan tudi uspeh slovenskih ljudi v svetu. Takole pravi za Dunaj: »Na Dunaju je veliko Slovencev na visokih mestih — preko njih moreš lepo naprej priti, če se jim znaš približati; seveda, brez znanja jezika se jim pa ne približaš prav. Na univerzi je poleg rektorja Brikcija Preprostega še Matija Hvalè iz Vač, pa Tomaž Prelokar iz Celja, vicekancler univerze, prej je bil pa stolni prošt pri Sv. Štefanu in je cesarja slovenščine in latinščine učil, in Pavel iz Kamnika, ki je študiral v Padovi in Bologni in predava na teologiji, obenem pa je tajnik cesarjevega kabineta; in philosophiae magister Luka iz Dobrepolja na Dolenjskem, in medicinae universae doctor Anrej Perlah iz Svečine pri Mariboru, in Lovrenc Kranjski iz Loke, in Jurij Sladkonja iz Ljubljane, prošt pri Sv. Štefanu in ravnatelj pevske šole in voditelj cesarskega pevskega zbora z naslovom »archimusicus contoriae«, zdaj prvi dunajski škof...«

Roman je vsebinsko zanimiv, dobro podaja tedanje

razmere in ljudi, posebno skrbno je prikazal judovstvo v Ljubljani z vsemi posebnostmi, mišljenjem in verovanjem, a se kljub spretnosti, zvezam in denarju ni moglo zajesti v slovensko narodno telo. Izmed vseh izstopa Jakob, ki hodi svojo pot med judovstvom in krščanstvom, veliko premišljuje in dela, a ga pisatelj šele ob smrti pripelje do končnega spoznanja, njegovo delo pa nadaljuje sin Jožef. Prepričljivo je izrezan tudi Tilen, nekak gorenjski silak, na koncu spokorjen romar.

Pripovedovanje in opisovanje je zelo nadrobno, kar smo poudarili že v Ilijevih prejšnjih delih. Tudi tukaj je videti, da so pisatelju pri srcu starejši realisti, vendar pa se Ilija loči od njih po večji psihološki poglobitvi.

Vojko Arko

Vojko Arko se je rodil 1920 v Ribnici na Dolenjskem, dovršil v Ljubljani klasično gimnazijo in pravo, v Parizu 1947 doktorat iz političnih ved, leto pozneje je odšel v Argentino, se naselil v planinskih Bariločah, odprl konfekcijsko trgovino in se posvetil planinstvu. Bil je med ustanovitelji Slov. planinskega društva in gonilna sila med argentinskimi Slovenci za andizem. Udeležil se je vrste odprav in napisal več člankov o planinah. Dinku Bertonciju je pomagal napisati knjigo *Dhaulagiri* (Buenos Aires 1965) o argentinski odpravi v Himalajo, ki se je udeležil tudi Bertoncelj (glej Mladika 1970, 97).

Svoje planinske črtice je Arko zbral v knjigi *Planinske zgodbe z Nahuel Huapija*, ki je izšla leta 1975 med rednimi knjigami celovške Mohorjeve družbe.

V knjigi je devet planinskih zgodb, ki imajo za središče veliko argentinsko jezero pri Bariločah Nahuel Huapi (izg. Nauél uápi).

V uvodni *Naročilo Klemena Juga* se v duhu pogovarja z znanim slovenskim planincem, ki se je ubil 11. avg. 1924 pod severno triglavsko steno, in ta mu naroča, naj raziskujejo slovenski izseljenci argentinske Kordiljere, da bodo »zanesli slovensko ime tudi v ta konec sveta, da se bodo primerno uveljavili, kot je dolžnost vsakega izseljenca«. In po tem naročilu so se slovenski izseljenci ravnali in dosegli velike uspehe. Povzpeli so se med največje argentinske alpiniste ali andiste, osvojili vrsto nedostopnih vrhov, postali državni smučarski prvaki. Tonček Pangerc, ki je umrl pod plazom v čilski Paine, in se po njem imenuje jezero v Osrednjem Katedralu »Laguna Tonchek«, Dinko Bertoncelj, ki se je povzpel na Dhaulagiri v Himalaji in raziskoval Antarktiko, bratje Jerman, argentinski smučarski prvaki, in drugi planinci in športniki svetovnega slovesa. Srečujemo jih v Arkovih zgodbah, v njihovem vsakdanjem domačem življenju, še večkrat pa v planinah, ko premagujejo naravne ovire, odkrivajo nova pota in nove vrhove. Vsa dogajanja pa so prepletena z opisi narave, ki so tako doživeti in prisrčni, kakor jih more podati le človek, ki se je ves posvetil naravi, ki jo ljubi nad vse drugo in zna v vsakem delcu odkriti novo lepoto.

Ko stoji na vrhu Capille, na katerem so postavili slovenski planinci visok železni križ, pravi: »Z malokatere gore v jezerski deželi zajameš takšno širino obzorja kot z vrha Capille. Kadar je zrak gorak in svež, bi človek poležaval dolge ure pod križem in srkal vase melodije

Kordiljer, jezer, gozdov, snežišč. Včasih se pripeljejo na širokih krilih črni kondorji z elegantnimi belimi ovratniki in rišejo prostrane kroge okrog kamnitega špika. Misel se izgublja tja daleč, srce se umiri in se utaplja v nirvani vesolja. Človek je resnično srečen in si ničesar več ne želi.«

Planine prinašajo tudi smrt, več slovenskih gornikov jo je našlo tam in Arko pravi o njej: »Smrt spremlja vsak gib gornika, kot spremlja nehanje vsakega človeka. Ne gremo je iskat v planine, saj se zavedamo, da sama izbira svoj čas in uro. Kar iščemo v višinah, je življenje, ki mu je smrt na vekomaj sestra in spremljevalka in ki mu hočemo oteti nekaj skopih srečnih trenutkov.«

Kot smo videli, je vdela Arko v svoje zgodbe tudi razmišljanja o različnih vprašanih življenja. O tujini in asimilaciji razmišlja slovenski izseljenec, ki se je zaljubil v tirolsko dekle Ančko, takole: »Ali je Ančka res samo ženska, v katero se je zaljubil slučajno in mimogrede? Ni nekaj drugega, strašnejšega — klic tujine, ki ga je začel priklepiti nase, rušiti to, kar je bilo, trgati vezi, ki so ga nekoč vezale? Ali ni to most, preko katerega mora vsak izseljenec, ki nosi v sebi dvoje svetov, dvoje src in dvoje misli? Kdor je premlad, da bi živel le za to, kar je minilo, kdor dela v sedanosti za bodočnost, ali ne bo začutil v sebi prej ali slej te čudne razdvojenosti, ki se je v njem oglasila kot nasprotje med ognjem tirolske smučarke in domačnostjo slovenskega dekleta?«

Zvestoba slovenstvu v tujini je težko vprašanje in pisatelj ga rešuje tudi v črtici *Njen obisk*. Slovensko dekle se je v Buenos Airesu v bogati družini pomeščanila in njen fant v Bariločah jo je z veliko težavo pritegnil spet k sebi v slovensko okolje.

Knjiga Planinske zgodbe z Nahuel Huapija je vsebinsko bogata, natrpana z lepoto argentinske planinske narave, pripovedovanje je živahno in v lepi slovenščini. Knjiga odkriva nov svet in bo bravcem ugajala.

Pri Slovenskem planinskem društvu v Bariločah je izšla lani še ena knjiga Arkovih planinskih spisov, in sicer *Ljubezen po pismih*. Knjiga ima 55 strani manjšega formata, osem celostranskih fotografij južnih andskih vrhov in pokončne lesoreze v višini strani, ekspresionistične in včasih abstraktno nadahnjene akad. slikarke Bare Remec.

Knjiga je nastala med pisateljovo boleznijo, ko je ležal v bariloški bolnišnici v mavcu, ker ga je podrl avtomobil. Tedaj se mu je vrnilo v spomin osem planinskih podvigov iz prejšnjih let, ki so jih doživeli on sam in njegovi znanci. Pisanje je podobno kot v prvi knjigi, morda je tukaj še več vedrosti in sonca ter zdravega ribniškega humorja, ki je Arku Ribničanu prirojen.

Marijan Marolt

Umetnostni zgodovinar in pisatelj Marijan Marolt (r. 21. jan. 1902 na Vrhniki - u. 11. jan. 1972 v Buenos Airesu) je prišel lani do posmrtno izdaje svoje povesti JOŽE PETKOVŠEK. Že prej je izdal dva romana: *Zori, noč vesela!* (1956) o vrhniškem organistu in skladatelju Leopoldu Cveku in *Rojstvo, ženitev in smrt Ludvika Kavška* ('67) o navadnem Slovencu, ki ga zanesejo povojne razmere v Argentino (Mladika 1970, 15). Prva in tretja knjiga

sta izšli pri Slovenski kulturni akciji, druga pri Svobodni Sloveniji v Buenos Airesu.

S Petkovškom se je Marolt ukvarjal skoraj vse življenje, saj ga je zanimala osebnost in umetnost tega rojaka, ki je bil popolnoma pozabljen. Zato ga je že 1924 predstavil v seminarski nalogi, objavljeni v Zborniku za umetnostno zgodovino. V Argentini ni mogel nadaljevati znanstvenega raziskovanja o njem, zato se je lotil povesti. Sam je izjavil, da piše roman iz umetniškega življenja: »Za tukajšnje bravce?« »Seveda, za tukajšnje; mislil pa sem predvsem, da utegne priti prav tudi onim doma. Tam je Petkovšek neizmerno porastel, izdali so znamke z njegovimi stvaritvami in dobil je ulico sredi Ljubljane. Pravega življenjepisa pa nimajo. Jaz morda vem največ o njem, in ker tega ne morem podati v znanstveni obdelavi (dokumenti so ostali doma), ga podajam v leposlovni obliki.« (Glas SKA 1975, str. 9).

Povest o Petkovšku je začel pisati Marolt že 1953 in je napisal nekaj prvih poglavij, v katerih je na široko in podrobno opisal slikarjev dom na Verdu pri Vrhniki, domače razmere, vrsto ljudi, potem pa Jožefa od rojstva dalje. Proti koncu, ko je pisatelja mučila bolezen in je slutil bližajočo se smrt, je začel hiteti, zato je zadnji del manj izdelan, prehaja iz povestnega sloga v življenjepis ali celo v nekako naštevaje dogodkov.

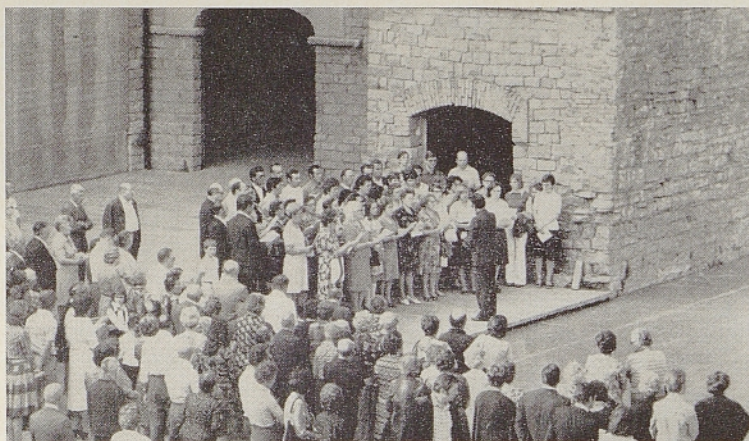
Realistično natančno je opisal Petkovškovo rojstvo 7. marca 1861, ko je bilo očetu 67 let, materi 29, zato bi bil mogel biti njegov oče polbrat Matevž. Tako je bila že ob rojstvu v njem nagnjenost k manjvrednostnemu občutku, nemiru, nedelavnosti in blaznosti. Po šoli na Vrhniki, v Idriji in Ljubljani, kjer je prišel do tretje realke, je sklenil, da bo slikal. Že 17-leten je odšel prostovoljno k vojakom in se udeležil zasedbe Bosne. Po štirih letih se je vrnil, posedal po gostilnah in nič delal, čeprav je bilo posestvo naj prepisano. Nekaj se je učil slikarstva pri domačinu Simonu Ogrinu, toda z mojstrom ni bil zadovoljen, zato se je odpeljal v Benetke, odtod v München in Pariz. Nikjer se ni mogel ustaviti in se resno posvetiti slikarstvu. L. 1877 se je vrnil in se vedno bolj vdajal pijaci, napadala pa ga je tudi bolezen. Ko se je zdravil na Hrvaškem, je spoznal Marijo Filipescu in se hitro z njo poročil. Tudi poroka mu ni pomagala in 1889 so ga prvič oddali v umobolnico na Studencu pri Ljubljani, kamor se je vrnil še dvakrat in kjer je 22. aprila 1898 umrl.

Marolt je to življenje podal pregledno in jasno, čeprav ne vseskozi z enako natančnostjo. Posebnost pa je, da je kot umetnostni zgodovinar opisal nastanek in pomen Petkovškovih slik, ki se jih je ohranilo samo 12, vse druge je uničil slikar sam v svoji blaznosti, ali so propadle po njegovi smrti, ker jih ljudje niso znali ceniti. Izstopajo *Beneška kuhinja*, *Pismo*, *Perice* in *Doma*, ki je najbolj znana in upodobljena na znamkah. Tako je povest leposlovno in znanstveno delo, seveda s pomanjkljivostmi, ki jih je zakrivila pisateljeva prezgodnja smrt.

Knjigi je dodal urednik Tine Debeljak tri eseje: Rajko Ložar je predstavil Petkovška in Marolta kot umetnostnega zgodovinarja, Tine Debeljak pa Marolta v zdomstvu: Človek in kulturni delavec v zdomstvu. V knjigi je več črno-belih reprodukcij Petkovškovih slik in nekaj fotografij. Tako je celotna knjiga za vse zanimivo delo.

(Dalje)

SPOMINSKA SVEČANOST V RIŽARNI

Župnijske skupnosti na Tržaškem so pripravile v nedeljo, 13. julija, svečanost, na kateri so počastile spomin vseh tistih, ki so ob koncu druge svetovne vojne dotrpeli v tržaški Rižarni, edinem zloglasnem taborišču smrti v naših krajih. Ob 17. uri je bilo v kapeli Rižarne somaševanje tržaških duhovnikov. Maševal je škofov vikar Lojze Škerl, pridigal pa

SLOVENSKA SKUPNOST NA VOLITVAH

Pri zadnjih volitvah v italijanski parlament je po vsej deželi Furlanija - Julijska Benečija prvič nastopila s svojo listo tudi Slovenska skupnost, stranka Slovencev v Italiji. Čeprav ni imela velike možnosti, da izvoli svojega predstavnika v italijansko zbornico, je njen nastop vzbudil veliko zanimanja in odobravanja. Slovenska skupnost je namreč med vsemi strankami, ki se potegujejo za slovenske glasove, skoraj gotovo združila pod svoj znak največje število zavednih Slovencev v deželi. Njen znak je bil objavljen v vseh časopisih naše dežele, o njej so poročali tisk, radio in televizija. Oc vseh strank je tokrat samo Slovenska skupnost naslovila na volivce: proglas v slovenščini po televizijskih ekranih. Upati je, da se bodo v bo-

msgr. Jože Jamnik. Po maši je bila krajša proslava na kraju, kjer je stala krematorijska peč, ki so jo nacisti ob koncu vojne pred pobegom razstrelili. Pri proslavi so sodelovali Miro Opelt, Danilo Pertot in Patricija Petaros ter združeni cerkveni zbori pod vodstvom Dušana Jakomina. Priložnostni govor je imela goriška pesnica Ljubka Šorli.

doče okoli znaka Slovenske skupnosti združili vsi Slovenci in poslali v parlament svoje zastopnike, kot so jih imeli že po prvi svetovni vojni.

SPOMENIK DR. ANTONU GREGORČIČU

V Novi Gorici so v nedeljo, 20. junija, odkrili v Erjavčevem drevoredu doprsni kip dr. Antona Gregorčiča, politika in očeta slovenskega šolstva na Goriškem. Spomenik je postavil Klub starih goriških študentov, ki ga vodi France Gorkič. Doslej je klub postavil spomenike že Franu Erjavcu, Simonu Gregorčiču, Andreju Gabrščku, Karlu Lavriču in Henrikumu Tumi. Tako opravlja klub starih goriških študentov nadvse hvaležno in pomembno delo ohranjanja slovenske kulturne tradicije in oživljanja spomina na znamenite naše zgodovine.

IL MERIDIANO O TRUHLARJU

Tržaški tednik »Il Meridiano di Trieste« je 24. junija objavil članek o pesniku Vladimiru Truhlarju. Na kratko je prikazal njegovo življenje in delo ter se dotaknil tudi zadnjih njegovih nastopov v zvezi s Cankarjem, zaradi katerih so mu baje jugoslovanske oblasti odvzele potni list. O Ivanu Cankarju, predvsem o njegovi svetovnonazorski poti je dr. Vladimir Truhlar pisal v ljubljanski Družini, predaval pa je maja letos v Trstu in Gorici.

UDOBNOST

Na osnovni šoli Dragotin Kette v ulici Sv. Frančiška v Trstu letos ne bo prvega razreda, oziroma ga bodo morali zaradi prenizkega števila učencev združiti z drugim razredom. Koliko je to škodljivo v pedagoškem smislu, naj presodijo vzgojitelji, mi pa lahko samo ugotovljamo, da tako počasi izginja edina slovenska šola v strogem centru mesta. Je pa znak skrajne pomanjkljivosti narodnega čuta dejstvo, da bi prvi razred na šoli Dragotin Kette lahko štel sedem in tudi več učencev, da bi le starši sledili šolskim predpisom in vpisali svoje otroke na šolo, kamor teritorialno spadajo. Z raznimi izgovori so se odločili za druge šole, v bistvu pa gre le za njihovo udobnost. Tudi če se bo učiteljem in predstavnikom staršev posrečilo v dodatnem roku postaviti na noge samostojni razred, to ne opravičuje tako brezbržnega odnosa do slovenske šole in njene prihodnosti.

+ ARNOLD TOVORNIK

Pred kratkim je v Mariboru umrl veliki slovenski igralec Arnold Tovornik. Vsa leta po vojni je bil član drame Slovenskega narodnega gledališča v Mariboru, kjer je ustvaril niz nepozabnih likov in z močjo svoje igralske ustvarjalnosti izrazilo vplival na rast slovenskega gledališča.

Dr. Andrej Bratuž in Dr. Drago Štoka seznajata člane DSI o milanskem srečanju.

NARODNE MANJŠINE V EVROPI

22. in 23. maja je bilo v Milanu srečanje o temi »Narodne manjšine in evropski parlament«, ki ga je priredila ustanova »Istituto dantesco europeo« iz Milana. To je bilo pravzaprav sardinsko - slovensko - valdostansko srečanje z razpravo o navedeni tematiki. Pomen milanskega srečanja pa je bil še posebej v debati o ustanovitvi »univerze manjšin« ter o določitvi skupnega kandidata narodnih manjšin za evropski parlament, ki ga bomo po vsej verjetnosti volili leta 1978. Srečanja v Milanu — o njem je poročal tudi italijanski tednik Epoca — sta se iz naše dežele udeležila deželni poslanec dr. Drago Štoka in ravnatelj slovenskega učiteljskega v Gorici prof. Andrej Bratuž.

MARIJIN DOM V ROJANU

Marijin dom v Rojanu slavi letos svojo petnajstletnico. Dograjen je bil namreč leta 1961. Ta praznik so svečano proslavili s prireditvijo, pri kateri so sodelovali otroci osnovne šole in cerkveni pevski zbor. Ob tej priložnosti so pripravili tudi otroški ex tempore, katerega se je udeležilo skoraj sto otrok.

LOJZE UDE — OSEMDESETLETNIK

18. junija je praznoval 80. rojstni dan znani slovenski kulturni in znanstveni delavec Lojze Ude. Veliko svojih življenjskih moči in truda je posvetil obravnavi nacionalnih vprašanj. Po prvi svetovni vojni je aktivno sodeloval s slovenskimi prostovoljci v plebiscitarnem boju na Koro-

škem. Med obema vojnama je nastopil proti jugoslovanskemu unitarizmu. Velika njegova zasluga je, da so po drugi svetovni vojni ustanovili v Ljubljani institut za narodnostna vprašanja. Na splošno je o narodnostnih vprašanih jubilarant tudi mnogo pisal. Trenutno končuje obsežno monografijo o generalu Rudolfu Maistru.

GLAS SKA

Dvojna, aprilsko-majska številka Glasa Slovenske kulturne akcije je posvetila precej prostora kulturnemu življenju na Tržaškem. S članki se je spomnila dvajsetletnice Mladike, delovanja Društva slovenskih izobražencev, tridesetletnice Stalnega slovenskega gledališča, itd. Ponatisnila je tudi članek Alojza Rebule »Velika noč v Cankarjevem letu« iz naše četrte številke. Članek je natisnjen tudi v španščini.

MSGR. ANTON RUTAR — DEVETDESETLETNIK

29. maja je praznoval 90. rojstni dan msgr. Anton Rutar, doma iz Drežnice pod Krnom, kjer se je rodil leta 1886. Dolga leta je župnikoval v Pevmi pri Gorici, danes pa živi v pokoju v Gorici. Tudi njegova zasluga je, da je začel izhajati Trinkov koledar za beneške Slovence. V njegovem župnišču v Pevmi je bila nekaj časa shranjena zapuščina iz Trinkove knjižnice, ki je sedaj v Gorici.

podčrto podčrto

KPI VABI K RAZMIŠLJANJU

Ob propadu časnikarja Stojana Spetiča, da bi bil izvoljen v parlament, je tajništvo tržaške federacije KPI izdalo posebno poročilo, v katerem je vabilo voditelje Slovenske skupnosti k razmišljanju... Kandidatu Stojanu Spetiču je namreč manjkalo k izvolitvi nekaj tisoč glasov. Ker ni bil izvoljen, naj bi Slovenska skupnost razmišljala, zakaj mu teh glasov ni podarila.

Čeprav ima KPI kot vsedrjavna stranka več milijonov glasov, ji še na misel ne pride, da bi razmišljala, komu naj bi jih podarila.

Jeza nekaterih strank (predvsem PCI in DC) zaradi samostojnega nastopa SSK na zadnjih volitvah je popolnoma neupravičena in neutemeljena. Cilj vsake stranke je politično nastopanje. Kdor bi trdil, da to ni res, bi bil neiskren. Da mora vsak narod samostojno nastopati tudi poli-

tično, to je trdil Ivan Cankar in so trdili slovenski socialisti pred prvo svetovno vojno. To tezo so potrdili tudi Korošci, ki so za nami nastopili isto pot.

SSK navsezadnje ni ob zadnjih parlamentarnih volitvah jemala glasov prav nobeni vsedrjavni italijanski stranki. Vabila je le zavedne Slovence, naj ji zaupajo. In to z vso pravico! Ali ni KPI očitala KD, da lovi glasove fašistov? Ali ni res, da je KPI lovila glasove katoličanov? In le SSK naj bi ne iskala glasov Slovencev, kjerkoli so?

Po tridesetih letih izkušenj lahko to upravičeno dela!

ENOTNI KULTURNI PROSTOR

Na drugem mestu v tej številki Mladike objavljamo kritiko o publikacijah Katoliškega do-

ŠOLSKO IZVEŠTJE GORIŠKIH ŠOL

V založbi slovenskih srednjih šol v Gorici je pred kratkim izšlo Šolsko izveštje državnih srednjih šol s slovenskim učnim jezikom v Gorici. Pregled prikazuje stanje slovenskih šol od leta 1965 do 1975, torej eno celo desetletje. Zbornik, ki je poln dragocenih podatkov o dijakih in profesorjih, je uredil uredniški odbor pod vodstvom ravnatelja prof. Borisa Tomažiča. Izveštje obsega tudi več priložnostnih člankov, posvečenih spominu umrlih profesorjev, profesorjem ki so šli pred kratkim v pokoj itd.

Ob izidu te publikacije se nam samo od sebe postavlja vprašanje, zakaj v Trstu že nekaj let ne izhaja več Izveštje, ki je vsa povojna leta redno izhajalo. Čigava je krivda? Morda se bo kdo izgovarjal, češ da so stroški preveliki. Nam pa se vendarle zdi, da manjka predvsem dobra volja.

SOŽITJE NA KOROŠKEM

12. junija je bilo v Celovcu zasedanje Koroškega škofijskega sveta na temo »Praksa sožitja Nemcev in Slovencev v škofiji Krka - Celovec«.

Odločno je na zasedanju nastopil rektor tinjskega doma Jože Kopeinig, ki je izjavil, da bi se moral vsak vodilni duhovnik na Koroškem priučiti drugega deželnega jezika. Kar velja za misijonarje, bi moralo biti samo-umevna tudi za Koroško: da se vsak nauči jezika, ki ga domačini govorijo. Zanimivi so tudi podatki, ki jih je na zasedanju podal dr. Vinko Zwitter: leta 1922 je bilo na dvojezičnem ozemlju 81 župnij docela slovenskih in 17 dvojezičnih; danes je od teh župnij le osem docela slovenskih, 66 dvojezičnih (v raznih stopnjah) in 24 že docela nemških.

Pred spominsko svečanostjo v Rižarni: somaševanje tržaških duhovnikov v spominski kapeli

podčrto podčrto

ma Sodalitas v Tinjah na Koroškem. O tem tisku je sredi junija pisalo tudi osrednje slovensko dnevno časopisje, ko je objavilo prepoved uvoza omenjenih knjig v SR Slovenijo. Uvoz je nameravala prevzeti Državna založba Slovenije, vendar ni dobila potrebnega pristanka pristojnih oblasti. »Ljubljanski dnevnik« je 15. junija zapisal: »...ne glede na vsebino teh knjig je nesprejemljivo, da bi uvažali in prodajali knjige znanih političnih emigrantov, kot tudi ne knjig, ki jih v inozemstvu oziroma zamejstvu tiskajo v SFRJ živeči pisci. Slednji namreč imajo v SFRJ vse demokratične možnosti, da našim založbam ponudijo in v njih tiskajo svoja dela.« Tako Ljubljanski dnevnik — pri tem pa se vsiljuje več vprašanj, ki zadevajo notni kulturni prostor, pluralizem idej, zaključni dokument Helsinške konference, nena zadnje pa se stavi tudi vprašanje, zakaj sme Pri-

morski dnevnik naročati in objavljati članke piscem, ki živijo v SFRJ? Časopis potem poudarja, da je treba vse podobne primere obravnavati posebej in se glede njih opredeljevati glede na specifične razsežnosti. Pri tem tako piše: »Gre predvsem za tiste založniške projekte, ki so organizirano, ob organiziranju ustreznih dejavnikov v domovini izdani v zamejstvu oziroma tujini.« To je dokaj nejasno zapisano, toda za pojasnilo LD takoj prida: »V tem smislu je treba takoj zagotoviti devizna sredstva za založbo Lipa in sicer njene aranžmaje s Tržaškim tiskom (Pesniški list) in s tem razpršiti zlonamerna namigovanja, da se z naše strani iz političnih razlogov preprečuje uvoz.« Očitno so pri SZDL zelo naivni, če mislijo, da bodo z devizami za Pesniške liste razpršili dvome zamejcem, tudi koroškim...

M-P

Spet izhaja Cerkevni glasbenik

Glasilo slovenskih cerkvenih glasbenikov je po enaintridesetih letih nanovo oživel. Cerkevni glasbenik je najstarejša glasbena revija na Slovenskem: začela je izhajati leta 1878, prenehala leta 1945 in letos začneja spet izhajati. Izdajateljica tega glasila za cerkveno glasbo, ki bo izhajala po načrtu uredniškega odbora (Drago Klemenčič, Edo Škulj, Stanko Trobina in Jože Trošt - odgovorni urednik) štirikrat na leto v trojnih številkah, je »Družina«. Nastanek CG je treba iskati v prizadevanjih pripadnikov cecilijanskega gibanja, ki je prišlo iz Nemčije in se je začelo širiti pri nas v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja, da bi našli čistejši in pristnejši izraz cerkveni glasbi v strogem cerkvenem duhu. Vidnejši sadovi dela slovenskih cecilijancev so bili: ustanovitev Cecilijinega društva v Ljubljani leta 1877, (v naslednjih letih so nastala taka društva po vsem slovenskem ozemlju), ustanovitev Orglarske šole in leto pozneje Cerkvenega glasbenika. Ta glasbena revija je imela že od vsega početka knjižni in glasbeni del. Knjižni del se je usmeril v propagiranje cecilijanskih idej, notni del je prinašal skladbe, ki so bile napisane v duhu cecilijanstva. Ker je bilo slovenskih prispevkov premalo, je CG priobčeval tudi dela tujih avtorjev. V devetdesetih letih se je zanimanje CG sprostilo in razširilo. Novo podobno mu je dal Stanko Premrl, ko je leta 1908 postal urednik glasbenega in leta 1911 tudi knjižnega dela. Vanj je zanesel zamisli in dosežke evropskih stilnih tokov. Kakor sem rekel, mu je bil Premrl urednik vse lo leta 1945, ko je list nehal izhajati.

Kakor izhaja iz spremnih besed uredništva, bo list imel tudi v bodoče knjižni in glasbeni del: prvi bo obsegal razprave, članke, dopise, kroniko in oznanila za cerkveno glasbo, kjer bodo poročila o novih glasbenih izdajah; drugi bo objavljala skladbe novejšega datuma, predvsem slovenskih avtorjev, občasno tudi skladbe

starejšega datuma iz slovenske in svetovne cerkvenoglasbene literature.

Ta številka CG obsega uvodne besede »Cerkvenemu glasbeniku na pot« ljubljanskega nadškofa Jožeta Pogačnika, ki jih je navezal na besedilo konstitucije o bogoslužju, kakor jo je izdelal drugi vatikanski cerkveni zbor. Sledi uvod uredništva »Cerkveni glasbenik: kaj je in kaj želi biti«. Predvsem pomemben je njegov drugi del, kjer urednik govori o zgradbi in tematiki prihodnjih števil CG. Anton Nadrah je napisal članek »Cerkvena glasba nas povezuje z Bogom«, ki je teološko poglobljen in preveč učen, da bi mogel zadeti in povsem kriti tisto svobodno rast čustvenega izhodišča, ki je glasba. Edo Škulj je prispeval članek »Življenje in skladbe Stanka Premrla«. Vzrok, da ta številka CG obravnava Premrla, je treba po vsej verjetnosti iskati v dejstvu, da je bil Premrl markantna osebnost pri CG in zadnji njegov urednik, saj ne poteka letos nobena njegova važna obletnica. Stanko Trobina je priobčil članek »Stanje cerkvene glasbe na Slovenskem«, kjer je najti dragocene podatke in tehtne misli pa tudi smerice in priporočila, kakšna bo danja glasbena praksa, kar nekoliko izstopa iz naslovnega okvira. Po shemi, ki je navedena v uvodu, sledijo uvodnim mislim in člankom do-

pisni, med katerimi je dopis Dušana Jakomina o stanju cerkvene glasbe na Tržaškem; kronika o nastopih zborov, orkestrov in organistov, ki se v bistvu le malo razlikuje od prejšnje rubrike; oznanilo za cerkveno glasbo poročila o novih skladbah.

V prilogi je Psalm CXVI za mešan zbor, ki ga je napisal Pavle Merku, domiselno in solidno zgrajen, vendar prezahteven za večino zborov, ki jim je revija namenjena. V prilogi sta še dva očenaša: koralni v Tomčevi harmonizaciji in adaptaciji na slovensko besedilo, pri čemer se nehote poraja vprašanje, koliko se spleča adaptirati na slovensko besedilo melodijo, ki nam je po izvoru in občutju tuja, in očenaš Franceta Ačka, ki je imel nepričakovan uspeh med slovenskimi verniki.

Revija ima primeren format, lepo zunanost; je bogata po vsebini, ki je smiselno razčlenjena s pogostimi naslovi in podnaslovi, ki razbijajo dolgo besedila.

Iskreno se veselimo publikacije, ki obravnava probleme slovenske cerkvene glasbe, ki je kljub vsemu živa in široko razpredena, saj deluje v okviru cerkvenega petja kot najbolj razširjene oblike cerkvene glasbe veliko zborov doma in po svetu, ki vsak teden ali vsaj za praznike nastopajo pri bogoslužju in včasih tudi s samostojnimi koncerti. Posebno smo hvaležni cerkvenemu petju Primorci, ker nam je v medvojnem obdobju hudega fašističnega pritiska pomagalo ohraniti slovensko besedo in slovenskega duha.

Cerkvenemu glasbeniku želimo dolgo in srečno življenje.

ZORKO HAREJ

Knjige Doma prosvete v Tinjah

Dom prosvete v Tinjah na Koroškem že nekaj let prireja razne strokovno izobraževalne tečaje in predavanja, zato je postal važen člen v prosvetnem in kulturnem življenju koroških Slovencev. Vsaj dvakrat na teden so v njem predavanja, tečaji, seminarji, po več dni zaporedoma duhovne vaje. Dom je poznan tudi na Tržaškem in Goriškem, saj so posebno pevski zbori imeli v njem tečaje.

Da bi postala predavanja dostopna širši javnosti, je začel Dom pro-

svete v Tinjah izdajati knjige važnejših predavateljev. V zadnjih treh letih je izšlo osem knjig v priročni obliki in lepi opremi. To so najprej štiri knjige, ki jih je napisal znani psiholog dr. Anton Trstenjak, in sicer:

V ZNAMENJU ČLOVEKA. V knjigi so tri predavanja, v katerih je podal avtor okvirne misli krščanskega svetovnega nazora. Stari Grki so gledali vse z zornega kota kozmosa, sveta in v njegovih koordinatih so ra-

zumevali človeka kot del tega kozmosa. V srednjem veku je začel človek pri Bogu in šele skozi božjo svetlobo je gledal na svet in sebe v njem. Danes začinjamo pri človeku, ker je naša doba človekoslovno, antropološko usmerjena. Brezbožni humanizem zadržuje sam sebi, krščanski humanizem najde svojo osebno bitno dopolnitev in smisel šele v Bogu. Njegove večnostne perspektive mu dajejo univerzalnost in nima strahu pred povsotnim območjem.

STARA IN NOVA PODOBA DRUŽINE. Pisatelj je v treh večjih poglavjih predstavil družino od nekdaj do danes, pokazal, kakšno mora biti razmerje med možem in ženo, med starši in otroki. Ljubezen, razumevanje, vera so temelji srečne družine. »Kdor ne sprejme trpljenja kot oblikovalne in požlahtnjevalne vrednote v okvir svojega življenja, ni niti dovolj dober niti ne more postati prav srečen,« trdi pisatelj na koncu knjige.

DA BI BILI Z NJIM, s podnaslovom Razmišljanja o podobi sodobnega duhovnika. V knjigi je deset predavanj o sodobnem duhovniku, a pisatelj pravi, da so namenjena predvsem njemu samemu. Knjiga je globoka in polna resnic, da jo bodo z zanimanjem prebirali tudi laiki.

KRŠČANSTVO IN KULTURA. Pisatelj je že pred vojno napisal knjižico s tem naslovom, a je ni izdal, povojna doba pa mu je narekovala povsem novo vsebino. Zahodni človek se je znašel pred razhodom med človekom in tehniko, med kulturo in krščanstvom. Zato je kljub zunanjemu bogastvu »ogrožen v svojem obstoju in osebnostnem jedru«. Razširiti moramo dimenzije človekove osebnosti, kar pa je pogojeno v njegovi kulturni dejavnosti. Razumski razvoj mora rasti vzporedno s srčno kulturo in tu je človeku v veliko oporo krščanstvo, ki teži za »popolnim človekom«, za »integralnim humanizmom«. Krščanstvo je napredno in revolucionarno bolj od vseh drugih revolucij, ker »izhaja iz osrčja osebnosti in se premika v osrčje človeške družbe«, ker hoče človeka osvoboditi. Kultura je po avtorju avtonomna, zato ni »krščanske kulture«, ampak le »kultura kristjanov«.

Štefan Šteiner: KO SE POROČATA LJUBEZEN IN SEKS. Avtor hoče prikazati »vrednoto ljubezni, spolnosti in zakonske zveze v luči pokoncilске teologije«. Zato je knjiga priročnik apostolskim delavcem in seveda zakoncem in predzakoncem. Čeprav se zaveda, da je o teh vprašanih tvegano govoriti, razpravlja o vsem izčrpno in odkrito ter povsod poudarja cerkveno gledanje na te probleme.

Vekoslav Grmič - Jože Rajhman: TEOLOGIJA V SLUŽBI ČLOVEKA. Grmič je napisal tri razprave, katerih tematika je »odgovor teologije na nekatera vprašanja našega časa«. Prispevale naj bi »svoj delež k uspešnemu poslanstvu Cerkve v današnjem svetu. Razblinile naj bi nekatere predsodke zoper krščanstvo, ki se zaradi njih danes mnogi odvračajo od njega, in tako pomagala vsem, ki iskreno iščejo resnico.« Rajhman pa je prispeval dve razpravi: Trubar v luči pokoncilске teologije in Politična teologija. Trubar je bil navezan na tradicije svojega ljudstva, njegova vera pa je živela iz sv. pisma in iz lastnega izkustva. V razpravi je veliko novega tudi za izobraženega bralca. V drugi razpravi pravi, da je bil izraz »politična teologija« znan že v rimski dobi, ker se je Cerkev vedno zanimala za sodobne miselne tokove. Tudi danes hoče uresničiti evangeljski ideal, kristjan kot človek ne sme molčati ob krivicah, ki se gode drugim, vsa Cerkev se mora angažirati za boljši svet.

Lev Detela: DUHOVNI OGENJ NAJ VEČNO GORI! Trideset duhovnih razmišljanj. To so duhovna razmišljanja ob cerkvenih praznikih od božiča do Velike noči, Binkošti, sklene pa se z Marijo. Razmišljanja so zasidrana v tradiciji in ljudskem izročilu, podana pa so toplo, sodobno, dostikrat s pravim liričnim navdihom.

Blaž Singer in drugi: GOSPODARSKO-SOCIALNI PROBLEMI KOROŠKIH SLOVENCEV. Knjiga je po svoji vsebini prva te vrste na Koroškem, zato pomembna in potrebna. Inž. Blaž Singer je prispeval razpravo Gospodarske organizacije koroških Slovencev, ki je razdeljena v pet poglavij: Demografski razvoj koroških Slovencev v zadnjih sto letih — označujejo ga: odseljevanje domorodnega slo-

venskega prebivalstva, priseljevanje Nemcev, zanemarjanje industrializacije. Gospodarsko izpodrivanje koroških Slovencev: vrvanje nemškega kapitala s pomemčevalnim namenom zlasti po letu 1920, doba nacizma, diskriminacija južne Koroške ob dodeljevanju sredstev iz Marshallovega načrta. Slovenska obramba proti gospodarskemu izpodrivanju: slovensko združništvo, razne usodne napake v poslovanju Zadržne zveze, pomanjkljivo prizadevanje za delavce. Koroški Slovenci v industrijsko-konzumni družbi: preseljevanje pomembnosti raznih gospodarskih panog, pomen industrializacije in turističnega gospodarstva, pomanjkanje sodobnih prijemov. Spremembe v strukturi kmetijstva: nazadovanje kmečkega prebivalstva, zaposlovanje v drugih poklicih, pomanjkanje slovenskega managementa v gospodarstvu. Zato je treba preosnovati Zvezo slovenskih zadrž, ustanoviti osrednjo slovensko banko v Celovcu, lastne gospodarske in davčne posvetovalnice idr. V razpravo so posegli številni zastopniki iz političnega in gospodarskega življenja in v knjigi so ponatisnjeni njihovi referati. Sledita dve razpravi o raznarodovanju. Franc Wedenig razbira vzroke, zakaj se kdo asimilira, dr. Jurij Zalokar pa nakazuje psiho-loške posledice raznarodovanja.

MARTIN JEVIKAR

Meddobje XV-1

Prejeli smo prvo številko petnajstega letnika Meddobja, ki je bila dotiskana februarja letos. Tudi ta številka vodilne slovenske zdomske kulturne revije, ki jo izdaja Slovenska kulturna akcija v Argentini, je bogata in pestra. Prinaša pesmi Vladimira Kosa, Leva Detele in Karla Rakovca ter prozo Toneta Mizerita. Zanimivi in poglobljeni sta razpravi Mirka Gogala »Integracija in asimilacija pri izseljencih« ter Milana Kopusarja »Kristus in nespamet«. Sledijo sporočila Franka F. Bükviča, u-metniška priloga Ivana Bukovca in na platnicah razpis za leposlovno nagrado dr. Ignacija Lenčka. Razpis predvideva pet nagrad od 200 do 50 dolarjev.

M.r.

Vilko Čekuta: Prgišče

V Torontu je z letnico 1975 izšla okusno in z bogatim slikovnim gradivom opremljena publikacija Vilka Čekute z naslovom PRGIŠČE — izbrana dela. Bibliografsko izdajo je avtor Vilko Čekuta posvetil ob svoji šestdesetletnici svojim otrokom Petru, Mirjam, Blagotu in Nežiki. Čekuta je v tej knjigi zbral načrte in fotografije del, ki jih je kot arhitekt zasnoval in izvršil na najrazličnejših koncih sveta in v najrazličnejše namene. Tu so na primer zbrani načrti za opremo ovitkov gramofonskih plošč in knjig, študije za nagrobnike, za križev pot v Podgori, načrti za cerkev na Pesku pri Bazovici, študija regulacije za mednarodni nate-

čaj na Slovaškem, fotografija znamenja v Mavhinjah pri Nabrežini, osnutek za kraško pokopališče v Sesljanu, osnutek za katoliški dom v Gorici, osnutek za gledališče v Oshawi (Ontario), fotografija spominske kapelice v Podgori pri Gorici itd. Lahko bi naštevati še in še. Čekutova dela so raztresena po Evropi in Ameriki. Knjiga je izšla v samozaložbi v tristo izvodih in je opremljena z avtorjevim besedilom. Iz nje povzemamo sklepne avtorjeve misli:

»Zaživel sem po svojem notranjem optimističnem ukazu z zavestjo, da morem služiti lepoti, kakor pač prija mojemu okusu.

Vztrajnost in čas sta črte oblikovala s papirja v kraški marmor, da je vzvaloval v primorskem soncu in obstal vkovan v pokopaliških spomenikih, vsemu minljivemu v opomin in drugim pričam v prostoru in času...

Drobec za drobcem sem zgetel v prgišče izbranih skic in del.

Za skrbno upodabljanje kamenitih gmot se zahvaljujem svojima zvestima soustvarjalcema Angelu Gobbotu, s furlanske ravni na Kras presajenemu kremenitemu možu, in Josipu Devetaku, kraški korenini.

Hvala Njemu, da me je obdržal in poslal nazaj na Kras v rojstne kraje, tako sem mogel posredno dopolniti moje pokojne matere željo: da bi šla po kolenih nazaj na Kras, ko bi ji bilo dano... A počiva ob očetu že dolgo v štajerski prijazni deželi...«

Prijatelju Vilku Čekuti, ki se ga spominjamo iz njegovih tržaških let, iskreno čestitamo!

M. r.

socialnikotičeksocialnikoti

Pomoč prebivalstvu, ki je utrpelo škodo zaradi potresa

V državnem uradnem listu št. 127 z dne 14. maja 1976 je objavljen zakonski dekret št. 227, v katerem so določeni nujni ukrepi za pomoč prebivalstvu dežele Furlanije - Julijske krajine, ki je utrpelo škodo zaradi potresa maja 1976. Na kratko si bomo ogledali najbolj važne točke tega zakona.

Člen 8. predvideva za vse upokojence, ki stalno živijo na potresnem področju in prejemajo pokojnino od ustanov INPS, INAIL ali od Prefektura (civilni invalidi, slepci, gluho-nemi), katerih mesečna vsota pokojnine ne presega 100.000 lir, da lahko zaprosijo za enkratni prispevek v višini 200.000 lir.

Družine, ki so pri potresu izgubile kakega svojca, lahko vložijo prošnjo pri županu; tem bo Prefektura dodelila prispevek v znesku od 1.000.000 do 3.000.000 lir. Prav tako lahko naslovijo prošnjo na župana poglavarji družin, ki so ob potresu izgubili oblačila, pohištvo in drugo opravo (njihovi dohodki v letu 1975 ne smejo presežati 7.000.000 lir). Lahko prejmejo pomoč do 1.500.000 lir. Rok za vložitev prošnje zapade 10. novembra 1976 (člen 16 državnega zakona).

Invalidi, ki prejemajo rento od ustanove INAIL in se jim je invalidnost poslabšala zaradi potresa lahko zaprosijo za revizijo rente.

Kmetje, obrtniki in trgovci, ki so

utrpeli škodo zaradi potresa, lahko zaprosijo za oprostitev plačevanja pristojbin (za pokojnino, bolniško blagajno, ENAOLI) za dobo od maja 1976 do junija 1977. Istočasno pa morajo vložiti prošnjo pri ustanovi INPS za vpis neplačanih pristojbin (člen 39. državnega zakona).

Avtonomi delavci (kmetje, obrtniki, trgovci), ki so utrpeli veliko škodo pri delu, lahko zaprosijo pri ustanovi INPS za pomoč v višini 300.000 lir. Ta vsota se zviša za 50.000 lir za vsakega družinskega člana, ki je vpisan v bolniško blagajno (člen 11. državnega zakona).

Deželni odbor Furlanije - Julijske krajine je dne 10.5.76 izdal zakon št. 15, ki dopolnjuje državni zakon. Na podlagi tega zakona, lahko zaprosijo vsi tisti, ki so imeli poškodovane hiše, za denarno pomoč do 90 odst. vrednosti za popravilo ali zidavo nove hiše (člen 3, črka C, deželni zakon).

Za deželno pomoč pri obnovi delovanja lahko zaprosijo vsa trgovska, obrtniška, industrijska podjetja ter gošpodarji kmetij in turistične ustanove (člen 3 črka E deželni zakon).

EDI ŽERJAL

čuk na obelisku

Povolilna poezija

JELKI GHERBEZ

V senatu glej obrazek bled,
napredno sedež je razgret.
Zakaj le priimek nad trideset let
potujčenja nosi sled?

DR. DRAGU ŠTOKI

Si dolgo upal in se bal,
veliko delal, malo spal.
Srce je srečno, prazno ni:
Slovenska skupnost še živi!

DUŠANU KOŠUTI

Med borbo smo točili čisto vino,
zdaj smo v kleti firme »De Martino«.
Sod pušča, vino vre, suši se doga,
naj grem po eno- ali PSIho-loga?

AKADEMSKEMU SLIKARJU

Ko je prišel volitev čas,
podpisal sem, pristal na glas:
za Pe-Es-I in Pe-Ce-I
srce enako mi drhti.

Že lani sem izbral balanco:
za Kocbeka in za distanco!
Tako bo vsak lahko dognal,
kdo je kaj stòril, kdo spacal.

LISTNICA UPRAVE

G. K. Okorn: V redu smo prejeli Vaše nakazilo. S poslanim smo delno krili naročnino za nazaj, 1 dol. pa Vam štejeemo v dobro za letošnjo naročnino. Hvala!

Dr. A.M. želi vedeti, katere zbornike predavanj študijskih dni v Dragi smo doslej izdali. Gotovo bo še koga zanimalo, da je doslej izšlo šest knjig: DRAGA 1968, SLOVENSKO USODO KROJIMO VSI (69*70), ZBORNIK DRAGA 71, IDEJE IN VREDNOSTI (72), DRAGA 73 ter DRAGA 74 — SLOVENEK MED DOMOM IN SVETOM. Omenjene publikacije so v prodaji v slovenskih knjigarnah ter na upravi Mladike.

Zaradi porasta stroškov je uredniški odbor Mladike sklenil delno znižati naklado. Zato bomo od prihod-

nje številke dalje ustavili pošiljanje nekaterim ustanovam in posameznikom, ki so doslej prejemali revijo brezplačno.

Pri zadetih prosimo za razumevanje.

DAROVI

Za tiskovni sklad MLADIKE so darovali:

Jože ŠTRANJ, Dolina, 22.000 lir - A.M., Trst, 10.000 lir - Bruno SFERZA, Casale M.to, 6.000 - Ana DANEU, Opčine, 5.000 lir - Harjet DORNIK, Gorica, 1.000 lir.

V spomin na pok. prof. Jožeta Peterlina sta darovala za tiskovni sklad MLADIKE: Tone Röger, Bregenz, 25.000 lir - Marija Klinc, Trst, 3.000 lir.

Vsem darovalcem se iskreno zahvaljujemo!

RAZPIS

1. Revija Mladika razpisuje

V. literarni natečaj

za izvirno še neobjavljeno črtico ali novelo poljubne vsebine, z željo da bi dela odražala življenje, delo in običaje tukajšnjih ljudi in da bi kar najbolj odgovarjala konceptu te družinske revije.

2. Na razpolago so sledeče nagrade:

Prva nagrada: 50.000 lir

Druga nagrada: 30.000 lir

Tretja nagrada: 20.000 lir.

3. Rokopise je treba poslati v dveh izvodih s priporočeno pošiljko na naslov MLADIKA, ul. Donizetti 3-I, 34133 TRST, do 15. decembra 1976. Rokopisi morajo biti opremljeni samo z geslom ali šifro. Točni podatki o avtorju in naslovu pa naj bodo v posebnem sprememnem pismu, opremljenem z istim geslom ali šifro.

4. Ocenjevalno komisijo sestavljajo: univ. prof. in kritik Martin Jevnikar, odgovorni urednik revije Marij Maver, pisatelj prof. Alojz Rebula, pesnik Albert Miklavc in pesnica Ljubka Šorli - Bratuževa. Mnenje komisije je dokončno.

5. Izid natečaja, ki je odprt vsem, ne glede na bivališče, bo razglašen ob slovenskem kulturnem prazniku — Prešernovem dnevu na javni prireditvi in po časopisu ter bo sporočen z osebnim pismom nagrajencem.

Vsi teksti ostanejo v lasti Mladike. Nagrajena dela bodo objavljena v letniku 1977. Objavljena pa bodo lahko tudi druga dela, za katera bo komisija mnenja, da so primerna za objavo.

zasmehindobrovoljozasmehindobrovoljo

To, da se nama je rodil vnuk in sem zdaj stari očka, mi je kar všeč. Ne morem se pa sprijazniti z mislijo da imam za ženo staro mamo.

★

V New Yorku. Dekle potoži mami: »Ne morem se odločiti, ali bi vzela Boba ali Johna.«

»Razumem te,« odgovori mama, »oba sta simpatična, briljantna mladeniča in bogata.«

»Saj,« vzdihne hči, »nobenemu nič ne manjka in tako ne vem, s katerim naj se najprej poročim.«

★

Gospa gre po običajni ulici proti trgu in glej, spet stoji tisti berač, le da to pot kaže prazen rokav, prejšnji teden pa je bil slep.

»A tako?« pravi gospa, »še do nedavna ste bili slepi, zdaj pa brez rok?«

»Res je, gospa,« je milo spregovoril berač, »nenadoma sem spregledal. Bilo je tako presenečenje, da so mi kar roke odpadle.«

★

»Stoj!« zavpije policaj nad pijanecem, ki je hotel prečkati cesto.

»Pijanci smo pa res reveži. Ves čas vidim dve cesti, policaj pa nisem videl.«

»Andrej, Andrej, ali slišiš, poklical sem te zaradi dobre kupčije!«

»Res? Povej, za kaj gre!«

»Nujno rabim dva jazbečarja.«

»Ravno prav, naš sosed jih prodaja, lepe, mlade. Koliko bi dal zanje?«

»Deset tisoč.«

»Niti govora, vsaj dvakrat toliko.«

»Ne vem, če sta res vredna toliko. Kdaj bi jih lahko dobil?«

»Čez nekaj dni. Drži?«

Kmalu zatem sreča Andrej znanca, ga ustavi in vpraša: »Ti, mi veš povedati, kaj je to jazbečar?«

★

Dva tata kradeta v hotelski sobi. Nenadoma zaslišita ropot.

»Skoči brz skozi okno!«

»Si nor, ne veš, da sva v trinajstem nadstropju?«

»Kaj zato! Menda nisi tako vražjeveren!«

★

»Striček ti je rekel, da imaš zelo lep profil, mamica. Bo meni tudi zra-stel profil, ko bom velika?«

★

Mož pogleda na krožnik in vpraša: »Oprosti, draga, so to špageti ali dolg riž?«

Gost naroči kosilo in vpraša: »Imate še tisto belo vino, kot ste ga imeli zadnjič?«

»Še, gospod.«

»No, potem mi prinesite veliko pivola!«

★

»Zaradi te ženske sem izgubil vse, kar sem imel.«

»Ja, ja, taka je. Jaz sem pred leti zaradi nje izgubil vso pamet.«

»No, to si jo še poceni odnesel...«

★

»Adam je bil vendarle srečen mož.«

»Zakaj pa?«

»Ker mu žena ni mogla očitati, da je zaradi njega opustila toliko boljših prilik.«

★

Strogi očka je pretepal neposlušnega sina. Ko se je oče pomiril, mu je hotel še obrazložiti, zakaj so bile klofute potrebne.

»No, povej, zakaj si jih dobil?«

Sinko, ki se še ni pomiril pa: »A tako! Stolkel si me in niti sam ne veš zakaj...«

★

Slikar je izročil naročniku lepo izdelan portret.

»Lepo, lepo, le obraz se vam ni posebno dobro posrečil.«

»Imate morda prav. Toda pred menoj se vaš obraz že samemu Gospodu Bogu ni kdo ve kaj posrečil.«

To številko smo zaključili v začetku julija in je zadnja pred poletnimi počitnicami. Vsem sodelavcem in bravcem želimo prijeten oddih in na svidenje na Opčinah na Dragi 76. Prihodnja številka izide konec septembra.

Od obrtniških izkušenj
v trgovinsko dejavnost

Korsič

Anton Korsič

- Serijsko pohištvo
- Pohištvo po meri
- Preureditve

POSEBNI POPUSTI!!!
OBIŠČITE NAS!!!

T R S T

Prodajalna:
ul. S. Cilino, 38
telefon 54390

Dom in delavnica:
ul. Damiano Chiesa, 91
telefon 725757

CENA 400.- LIR